

Regeringen

Forberedt på fremtiden V

Flere i gymnasiet

OKTOBER 2024

“

I dag møder mange unge en lukket dør til gymnasiet. Det er uretfærdigt. Derfor vil regeringen nu åbne døren til en ny erhvervs- og professionsrettet gymnasieuddannelse. Det bliver uden oldtidskundskab og kemi på højniveau. Til gengæld vil der være samarbejde med virksomheder og mere praktisk undervisning. Det kommer til at koste et milliardbeløb at drive epx, fordi det skal være absolut topkvalitet. Efter uddannelsen vil de unge både have mulighed for at starte på en erhvervsuddannelse eller studere på en videregående uddannelse.

Indhold

Forord.....	5
En sammenhængende plan for uddannelsessystemet	10
Ungdomsuddannelsernes uløste udfordringer	13
Attraktive ungemiljøer. Åbne døre. Tæt på.....	20
Flere i gymnasiet	22
Et nyt uddannelseslandskab: Ændringer i det øvrige uddannelsessystem	35
Fra udspil til virkelighed.....	40
Massiv investering i ungdomsuddannelserne	41

“

Med *Forberedt på fremtiden V* har regeringen en vision om at skabe gymnasier med attraktive ungemiljøer, åbne døre i uddannelsessystemet og som er tæt på de unge.

Forord

Regeringen vil give alle unge et attraktivt gymnasietilbud, hvor de kan prøve kræfter med både praktiske og boglige interesser. Og hvor man som ung får lidt mere tid, inden man skal vælge sin videre uddannelsesvej.

Efter grundskolen står unge over for valget af ungdomsuddannelse. Den første gang, de skal vælge den ene eller den anden uddannelsesvej. Skal man starte på en erhvervsuddannelse og finde en læreplads i en virksomhed? Eller skal man starte på et mere bogligt gymnasium?

Valget føles stort. Afgørende for resten af livet. Sådan er det måske ikke helt. Det er heldigvis muligt at skifte spor senere. Men sådan opleves det ikke, når man er ung og står ved dén skillevej.

Derfor bliver de gymnasiale uddannelser for mange unge det oplagte valg. De tilbyder det, som de fleste unge søger: et ungdomsmiljø med tid til at være ung blandt andre unge, som er placeret relativt tæt på, hvor de bor, og som ikke begrænser deres videre uddannelsesmuligheder.

Tænk, hvis vi kunne tilbyde de muligheder for alle unge. Også dem, der ikke søger det rent boglige.

Der er mange unge, som ikke føler sig klar til at skulle vælge i den nuværende skarpe opdeling mellem praktiske erhvervsuddannelser og mere teoretiske gymnasieuddannelser. For mange unge får ikke den succesoplevelse, de fortjener, i løbet af deres uddannelsesforløb. De tager omveje for at finde frem til deres talenter. Det er unødvendigt og uretfærdigt, at så mange falder fra, ikke trives eller ikke får brugt deres uddannelse efterfølgende. Det kan vi ikke være bekendt. Der skal gøres op med forestillingen om, at ungdomsuddannelser skal være enten boglige eller praktiske – og at det ene er bedre eller finere end det andet. Der er behov for noget nyt.

Heldigvis er de unge - som altid - et skridt foran. De er allerede i gang med at bryde barrieren mellem det rent boglige og det praktiske. Kigger vi på den uddannelsesvej, unge vælger, så har udviklingen de seneste 10 år været, at færre unge vælger det meget boglige stx direkte efter grundskolen. Og færre vælger en klassisk erhvervsuddannelse. Flere og flere starter derimod på ungdomsuddannelser, der kombinerer et erhvervsrettet eller professionsorienteret perspektiv med den gymnasiale studiekompetence (hvx, htx, hf og eux). Dette til trods for, at uddannelserne i et vist omfang kan fremstå mindre kendte. Samtidig ser vi, at en del studenter efterfølgende bliver faglærte.

Med deres valg af uddannelse har de unge fortalt os, at de ikke ønsker en skarp skillelinje mellem teori og praksis. Det har regeringen lyttet til. Vi indretter nu uddannelseslandskabet efter de unges ønsker.

I fremtiden skal vi tilbyde alle unge en attraktiv gymnasieuddannelse – uanset om man som ung bagefter ønsker at læse på universitetet, tage en erhvervsuddannelse eller starte på en professionshøjskole eller et erhvervsakademi. Udgangspunktet bliver, at langt de fleste unge fremover starter på en gymnasial uddannelse, som skal være i geografisk nærhed af den unges bopæl, hvor der skal være attraktive ugemiljøer, og hvor de unge vil opleve, at der åbnes muligheder for alle videre uddannelsesveje.

Regeringen vil reformere det eksisterende ungdomsuddannelseslandskab, så der i fremtiden er gymnasier med en eller flere af følgende uddannelser: htx, stx – og som noget helt nyt – en erhvervs- og professionsrettet eksamen (epx).

På epX er der ingen modsætning mellem teori og praksis. Den erhvervs- og professionsrettede undervisning har en tæt kobling til de gymnasiale fag, som giver eleverne studiekompetence. Matematikken skal også bruges på værkstedet. I engelsk skrives der tekster til en lokal virksomheds marketingafdeling. Elever, der for eksempel har psykologi som valgfag, kan få besøg af en gæstelærer fra et lokalt sygehus. Og prøverne på epX tilrettelægges, så de afspejler den praksis- og projektorienterede undervisningsform. Virkeligheden uden for gymnasiet er i det hele taget ikke fjern, men tværtimod rygraden i skolens hverdag.

Når unge starter på epX, skal de vælge linje efter faglig interesse eller nysgerrighed. Regeringen forestiller sig, at linjer for eksempel kan være 'Velfærd og sikkerhed', 'Håndværk og teknik' eller 'Handel og kontor'. Det giver de unge mulighed for at prøve kræfter med fag og metoder inden for emner, der interesserer dem, eller som de er nysgerrige på.

Figur 1:

Fremtidens gymnasier

Anm.: *Regeringen arbejder på en løsningsmodel, der adresserer udfordringerne med htx, eventuelt i form af en model hvor htx helt eller delvist integreres i stx eller lignende.

Uanset valg af gymnasieuddannelse mødes de unge i kantinen, de kan spille bordfodbold sammen og møde ind til den samme fælles morgensamling på skolen. Når undervisningen er slut, kan de gå i gymnasiets fitnesscenter eller spille musik og øve i skolens musical-band. Og måske mødes de også på kryds og tværs af stx, hhx, og epX i fredagsbaren, til gymnasiefesterne eller til den årlige gallafest.

I det nye uddannelseslandskab skal stx og hhx være for de unge, der har de faglige forudsætninger og motivationen for at gennemføre uddannelsen og senere tage en videregående uddannelse, herunder en universitetsuddannelse. Derfor skærpes adgangen til disse uddannelser, og indholdet løftes til et tilstrækkeligt højt bogligt niveau.

Der har i de seneste år været fokus på, at der på enkelte gymnasier med en høj andel elever med ikke-vestlig baggrund har været faglige, pædagogiske eller sociale udfordringer, som har gjort det vanskeligere at opretholde kvaliteten på de gymnasiale uddannelser. Regeringen ønsker, at der er en balanceret elevsammensætning på stx, hhx og epX. Derfor skal der udvikles en konkret elevfordelingsmodel, som tilpasser elevsammensætningen i de få områder, der oplever faglige, pædagogiske eller sociale udfordringer.

Med *Forberedt på fremtiden V* har regeringen en vision om at skabe gymnasier med attraktive ugemiljøer, åbne døre i uddannelsessystemet, og som er tæt på de unge.

Regeringens forslag indebærer
merudgifter på cirka

2,3 mia. kr.

årligt til ungdomsuddannelserne
fra 2030 og frem.

Det vil udgøre
en stigning på cirka

10 pct.

i forhold til udgifterne til
ungdomsuddannelserne i dag.

Regeringen lægger med de
allerede besluttede tiltag og
de nye reformudspil op til at
foretage et nettoløft af
uddannelses- og undervisnings-
området på i omegnen af

5 mia. kr.

i 2030.

Det omfatter blandt andet investeringen
i ungdomsuddannelserne i dette udspil.

Samlet set er det en massiv
prioritering i unge menneskers
uddannelsesmuligheder.

Læsehjælp:

Ordbog over forkortelser

Det nuværende uddannelses-landskab	Det fremtidige uddannelses-landskab	Forklaring
Stx	Almen studentereksamen (stx)	Almen studentereksamen (tre år) med vægt på videnskabsfagene inden for humaniora, samfunds- og naturvidenskab.
Htx	Almen studentereksamen (stx)*	Teknisk studentereksamen (tre år) med vægt på teknologiske, naturvidenskabelige og erhvervsrettede dannelsesperspektiver. *Regeringen arbejder på en løsningsmodel, der adresserer udfordringerne med elevgrundlaget på htx, eventuelt i form af en model hvor htx helt eller delvist integreres i stx eller lignende. Det er vigtigt for regeringen, at der fortsat skal være et gymnasialt tilbud med en tydelig teknisk identitet.
Hhx	Højere handelseksamen (hhx)	Merkantil studentereksamen (tre år) med vægt på merkantile, internationalt orienterede og erhvervsrettede dannelsesperspektiver.
Hf	Erhvervs- og professionsrettet eksamen (epx)	Toårig almen gymnasial uddannelse med vægt på såvel det teoretiske som det professionsrettede.
Eud	Erhvervsuddannelser (eud)	Erhvervsuddannelse er en praktisk uddannelse, der retter sig mod et erhverv. Der er i dag 101 forskellige erhvervsuddannelser.
Eux	Erhvervs- og professionsrettet eksamen (epx)	Eux er en erhvervsuddannelse med indbyggede gymnasiale fag og studentereksamen, som passer til erhvervsuddannelsen.
Gf1	Erhvervs- og professionsrettet eksamen (epx)	Grundforløbets 1. del på en erhvervsuddannelse med en varighed på 20 uger, som er forbeholdt unge, der kommer direkte fra grundskolen.
Gf2	Grundforløbets 2. del (gf2)	Grundforløbets 2. del på en erhvervsuddannelse er et 20 ugers forløb. På gf1 har eleven valgt sig ind på en specifik erhvervsuddannelse.
Hovedforløb	Hovedforløb	På hovedforløbet på en erhvervsuddannelse veksler eleven mellem oplærings- og skoleperioder.
Fgu	Forberedende grunduddannelse (fgu)	Forberedende grunduddannelse er for unge under 25 år, som har brug for faglig, personlig eller social udvikling efter grundskolen for at komme videre i uddannelse eller beskæftigelse.
---	Erhvervs- og professionsrettet eksamen (epx)	Erhvervsfaglig studentereksamen (to-tre år) med vægt på erhvervs- og professionsrettede kompetencer og dannelsesperspektiver.

Det siger de unge

Børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye har i 2024 haft en målsætning om at tale med 1.000 unge, der enten står midt i at skulle vælge ungdomsuddannelse, eller som lige har gjort det. Hvad betyder noget for dem? Hvad drømmer de om? Hvilke begrænsninger eller forventninger oplever de – fra forældre, venner, transportmuligheder, evner eller måske fra dem selv? Samtalerne har bidraget med at kvalificere regeringens arbejde med en ny ungdomsuddannelse.

Jeg er startet på tømrer-uddannelsen og har fået læreplads i et lokalt firma. Uddannelsen er fin. Men det er lidt ærgerligt, der ikke er fester. Eller piger. Der er ikke rigtig nogen, der skal med i byen om fredagen efter skole. Vi prøvede at komme ind til en gymnasiefest. Men vi blev afvist af dørmændene. Festen var kun for stx-elever.

Elev, grundforløb 1

Da jeg skulle vælge uddannelse, syntes jeg egentlig, hhx eller måske eux lød ret spændende. Men man kan bare ikke cykle til eux, her fra hvor jeg bor.

Elev, stx

Jeg startede på teknisk skole for at blive elektriker. Men det var lidt for svært rent bogligt. Så nu tager jeg lige hf først, og så kan jeg uddanne mig til elektriker bagefter.

Elev, hf og vuc

Der er rigtig, rigtig mange i min gamle folkeskoleklasse, der gerne ville have gået på vores lokale gymnasie. Men de måtte tage bussen og starte på eud. Nu er mange droppet ud. For dem ville det have gavnet, hvis der havde været et tilbud, hvor man stadig var en del af fællesskabet.

Elev, stx

Jeg er næsten færdig som social- og sundhedsassistent med eux. Jeg kunne virkelig godt tænke mig at læse videre til radiograf. Det kom jeg frem til under et af de oplæringsforløb, jeg var på.

Elev, hovedforløbet

En sammenhængende plan for uddannelsessystemet

Det danske uddannelsessystem er på mange måder en succeshistorie. Lige adgang til stærke uddannelsesinstitutioner, der tager hånd om vores børn og unge fra første skoledag, til man træder ud på arbejdsmarkedet med en uddannelse i rygsækken og kan videreuddanne sig senere i livet.

Regeringen vil skabe et uddannelsessystem, der fra folkeskolen til de videregående uddannelser giver alle børn og unge et bredt kendskab til deres egne evner, deres ønsker og til de muligheder, arbejdslivet byder på.

Men det kræver, at vi tager hånd om en af række af de udfordringer, der strækker sig fra folkeskolen til de videregående uddannelser. Der er allerede indgået fire politiske aftaler.

Indgåede aftaler

Forberedt på fremtiden I – Nye fleksible universitetsveje

Regeringen har indgået en aftale om rammerne for en reform af universitetsuddannelserne, der skal give de studerende nye veje til en kandidatgrad, løfte uddannelseskvaliteten på universiteterne og forbedre mulighederne for livslang læring. Fremover skal en del af de kandidatstuderende optages på nye kandidatuddannelser på 75 ECTS, en ny og fleksibel erhvervs kandidatuddannelse, hvor den studerende arbejder og uddanner sig parallelt, eller på en erhvervsrettet kandidatuddannelse med virksomhedsforløb. Samtidig får kandidater på 75 ECTS en række nye efter- og videreuddannelsesmuligheder, så det bliver lettere at uddanne sig sideløbende med arbejds- og familieliv.

Forberedt på fremtiden II – Frihed og fordybelse

Regeringen har indgået en aftale om fremtidens folkeskole. Med aftalen sættes folkeskolen fri, så det åbenlyst vigtigste kommer i fokus – elevernes faglige udvikling og dannelse. Udover at skruer markant ned for den centrale styring af folkeskolen til fordel for mere lokal frihed er der aftalt en gennemgribende fornyelse af folkeskolens fag og en markant investering i faglokaler og bøger, som skal medvirke til en bedre undervisning.

Forberedt på fremtiden III – Flere faglærte til vores sundhedsvæsen og ældrepleje

Regeringen har indgået en aftale om at løfte kvaliteten på SOSU-uddannelserne og understøtte, at flere søger ind på og gennemfører en SOSU-uddannelse. Aftalen udgør de første initiativer til at adressere udfordringerne med vigende søgning og højt frafald på erhvervsuddannelserne med fokus på den stigende efterspørgsel efter social- og sundhedsuddannede til vores ældrepleje og sundhedsvæsen.

Forberedt på fremtiden IV – Flere faglærte til den grønne omstilling

Regeringen og folketingets partier har i juni 2024 indgået *Aftale om flere faglærte til den grønne omstilling*. Aftalen indeholder blandt andet initiativer om at investere i tidssvarende udstyr, grønne lærerkompetencer og undervisningsforløb, initiativer der skal understøtte den nyeste teknologi og viden om den grønne omstilling inkorporeres i erhvervsuddannelserne, og initiativer der skal gøre erhvervsuddannelserne mere attraktive for unge.

Nyt udspil

Professions- og erhvervsrettede videregående uddannelser til fremtiden

Regeringen vil reformere og styrke de professions- og erhvervsrettede videregående uddannelser. Det indebærer blandt andet, at der skal ses på opbygningen af – og indholdet i – uddannelserne, herunder potentiale for at tænke i nye uddannelsesmodeller, hvor man som studerende kan uddanne eller videreuddanne sig, mens man er i job, samt udbrede professionsrettede merituddannelser. Reformarbejdet skal blandt andet understøtte, at flere vælger at uddanne sig til eksempelvis lærer, pædagog, sygeplejerske og socialrådgiver. Der er med *Aftale om rammerne for reform af universitetsuddannelserne i Danmark* afsat 200 mio. kr. årligt fra 2025 stigende til 300 mio. kr. årligt fra 2030 til uddannelserne, herunder til en ny pædagoguddannelse.

Kommende udspil

Et markant kvalitetsløft af erhvervsuddannelserne

Regeringen vil præsentere yderligere udspil om erhvervsuddannelserne, der via et markant kvalitetsløft vil have fokus på de to helt grundlæggende udfordringer i forhold til at uddanne flere faglærte: Vi skal gøre erhvervsuddannelserne mere attraktive, og vi skal understøtte, at færre elever falder fra.

Et uddannelsessystem der bryder barrierer og skaber sammenhæng

Uddannelsessystemet skal give flere mulighed for at uddanne sig på videregående niveau. Regeringen vil igangsætte en reformproces med fokus på sammenhængene – og vejene ind – i det videregående uddannelsessystem. Herunder et nyt optagelsessystem med flere veje til en videregående uddannelse – herunder for faglærte, bedre sammenhæng i uddannelsessystemet og mere og bedre vejledning til de uddannelsessøgende. Der skal desuden være bedre muligheder for studieskift, merit og erhvervsmerit i det videregående uddannelsessystem.

Fremtidens videregående uddannelseslandskab

Regeringens ambition er, at de videregående uddannelser fortsat skal udvikle sig i takt med arbejdsmarkedet, og at fremtidens uddannelseslandskab bliver mere overskueligt – både for de uddannelsessøgende og for de private og offentlige arbejdsgivere. Samtidig skal der fortsat være gode uddannelses tilbud og bæredygtige uddannelsesinstitutioner i alle dele af landet. Regeringen vil derfor – i forlængelse af reformer af universitetsuddannelser samt de professions- og erhvervsrettede uddannelser – tage initiativ til, at der udarbejdes en samlet langsigtet plan for det videregående uddannelses- og institutionslandskab.

Ungdoms- uddannelsernes uløste udfordringer

Når unge går ud af grundskolen, vælger størstedelen en treårig gymnasial uddannelse. Men ikke alle ender med at få studenterhuen på eller efterfølgende bruge deres studentereksamen til at blive optaget på en videregående uddannelse.

I dag kan unge, når de er færdige med grundskolen, vælge mellem to typer af ungdomsuddannelser: en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse. Det er sådan, vi har tegnet stregerne til det nuværende uddannelsessystem. Men mange bruger en gymnasial eksamen til efterfølgende at tage en erhvervsuddannelse, og cirka hver tredje ung, der starter på en erhvervsuddannelse, vælger eux som vejen til en studenterhue. Alligevel taler man om valget som enten-eller frem for både-og.

Der er i dag en skæv søgning til de to typer af ungdomsuddannelser, hvor langt de fleste unge vælger en gymnasial uddannelse. 73 pct. af de unge, der kom direkte fra 9. eller 10. klasse, søgte i 2024 en gymnasial uddannelse som deres 1. prioritet, mens 14 pct. søgte en traditionel erhvervsuddannelse. Endelig søgte seks pct. eux, hvor eleverne får en erhvervsuddannelse med gymnasiale fag.

Reformkommissionen konkluderede, at der i dag ikke er et ungdomsuddannelses tilbud til de unge, der ønsker noget andet end gymnasiet. Til denne gruppe af unge tilbyder vi i dag erhvervsuddannelserne, som ifølge Reformkommissionen reelt ikke kan betegnes som ungdomsuddannelser, men snarere er voksenuddannelser, da voksne elever udgør størstedelen af elevgruppen. Reformkommissionen understregede, at det giver anledning til stor bekymring for unge – og deres forældre – at starte på en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolen.

Kort om: Reformkommissionen

Reformkommissionen præsenterede i maj 2023 *Nye Reformveje 2*, der indeholder anbefalinger om blandt andet ungdomsuddannelsesområdet. Sigtet med kommissionens anbefalinger er blandt andet, at der skabes en attraktiv vej gennem uddannelsessystemet for alle unge.

Reformkommissionen anbefaler en gennemgribende nytænkning af de uddannelsesmuligheder, som unge møder, når de forlader grundskolen efter 9. klasse.

De kan have en bekymring for, at dén uddannelsesvej er det snævre valg, og at erhvervsuddannelserne ikke tilbyder et attraktivt ungdomsmiljø og giver ligeså mange muligheder for videre uddannelse.

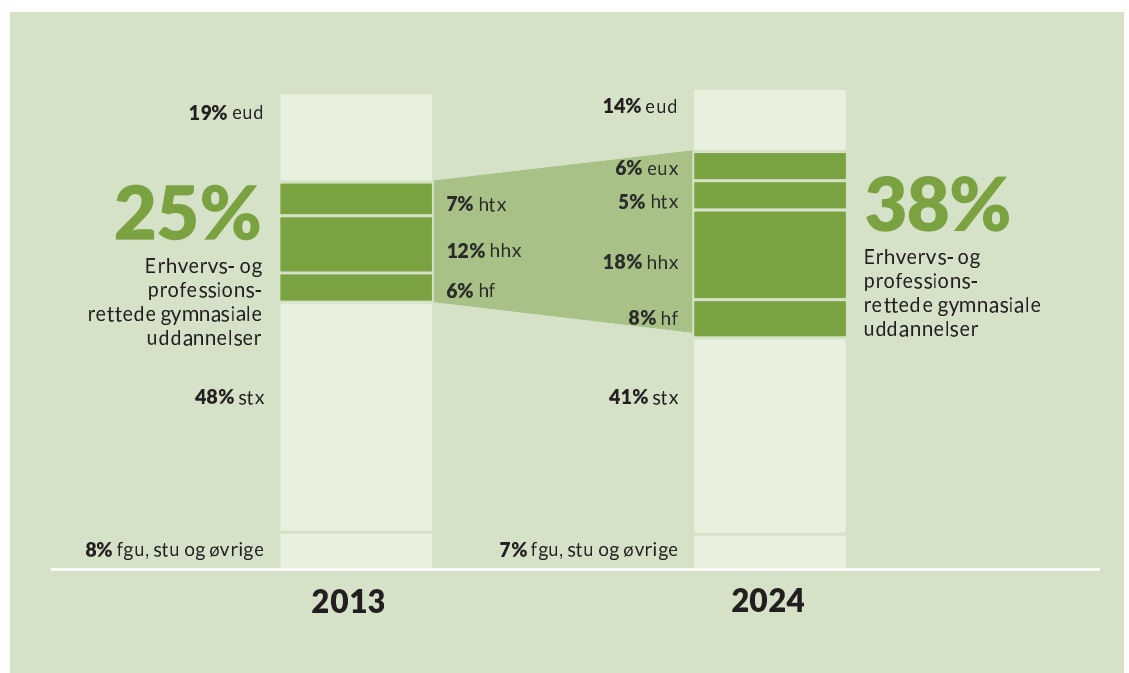
Regeringen deler Reformkommissionens diagnose. Vi lader som om, at tilbuddet til de unge om en erhvervsuddannelse kan sidestilles med de gymnasiale tilbud. Men vi må erkende, at de to tilbud om ungdomsuddannelse ikke lader sig sammenligne, når det handler om stærke ungemiljøer, geografisk tilgængelighed og gode muligheder for videre uddannelse. Og sådan oplever de unge det også.

Der er allerede afsat cirka 300 mio. kr. til erhvervsuddannelserne i 2024, som mere end fordobles

frem mod 2030. Med prioriteringen er der sat fokus på at styrke kvaliteten på erhvervsuddannelserne, øge rekrutteringen og reducere frafaldet på uddannelserne. Regeringen er ikke færdig med at være ambitiøs på erhvervsuddannelsernes vegne, og vil derfor præsentere yderligere udspil om erhvervsuddannelserne specifikt, der skal give dem et markant kvalitetsløft.

Men regeringen kan også se, at forestillingen om enten en praktisk erhvervsuddannelse eller et bogligt gymnasium er i opbrud. Flere og flere unge søger i dag kombinationen af det boglige og det praktiske i stedet for enten-eller. Søgningen til det almene gymnasium (stx) og erhvervsuddannelserne uden gymnasiale fag (eud) har været faldende, mens

Figur 2. Fordeling i ansøgninger for ansøgere i 9. og 10. klasse, der forlader grundskolen i procent, 2013-2024.

Anm.: Øvrige omfatter udlandsophold og højskole m.m. toårig stx er ikke inkluderet. Det bemærkes, at fgu og eux ikke fandtes i 2013.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet.

søgningen samlet set til de erhvervs- og professionsrettede gymnasiale uddannelser (hhx, htx, og hf) og erhvervsuddannelsen tilrettelagt med gymnasiale fag (eux) er i stigning. Tilsammen har disse gymnasiale veje knap samme søgning som stx.

Udfordret geografisk dækning i det nuværende uddannelseslandskab

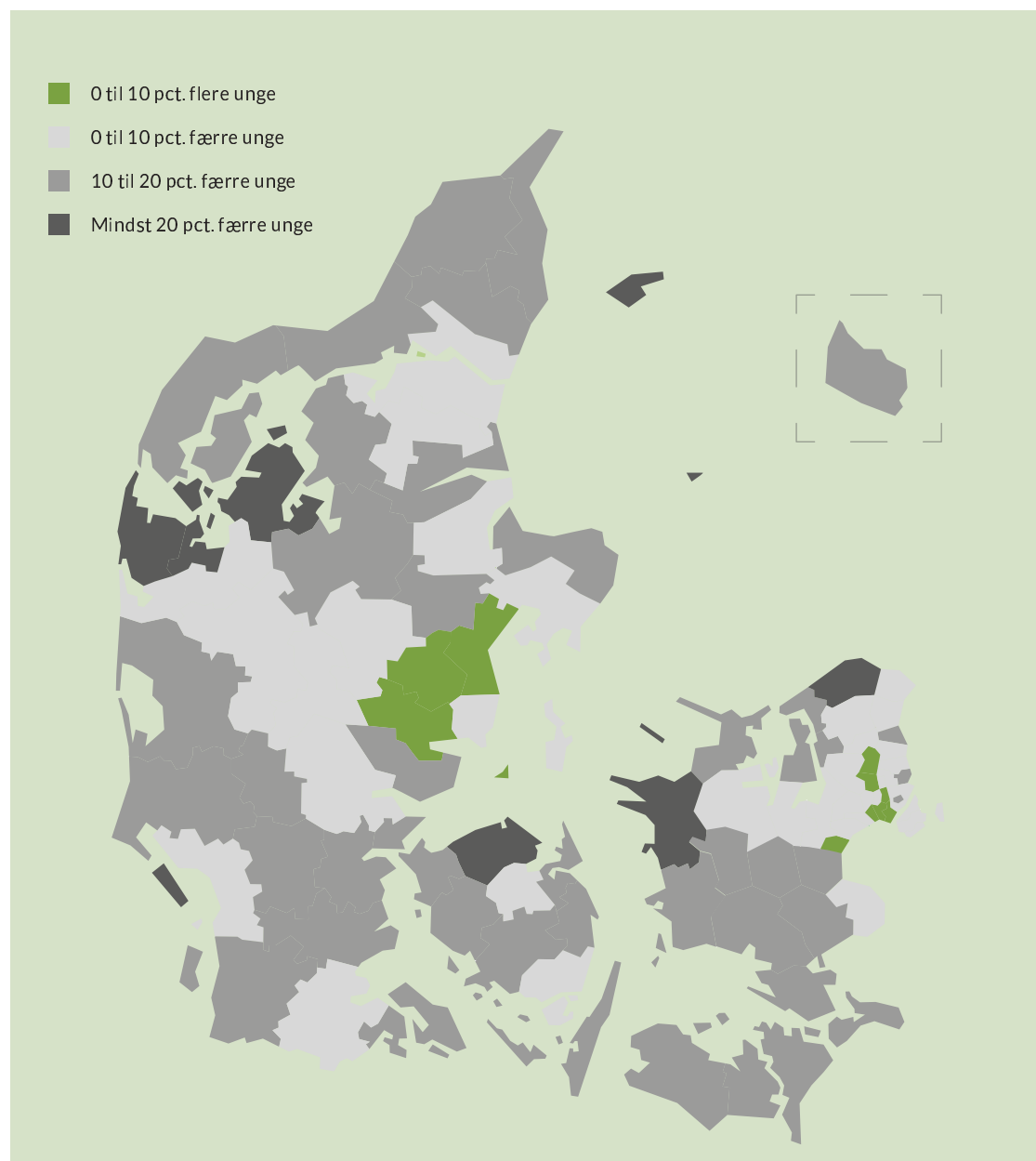
Den geografiske dækning af ungdomsuddannelser udfordres af faldende størrelse på ungdomsårgangene. Mest i kommuner uden for de større byer, hvor de unge i gennemsnit har længere til nærmeste ungdomsuddannelse. Mange uddannelsesinstitutioner er allerede i dag udfordrede af et lille

elevgrundlag i lokalområdet. Regeringen vil derfor kigge på organiseringen af institutionslandskabet. Vi vil fremover have behov for at samle nogle af ungdomsuddannelserne i samme by på færre institutioner end i dag for at understøtte, at vi også i fremtiden har stærke institutioner, som er fagligt og socialt bæredygtige, og som kan udbydes i hele landet.

Unge vil have en overkommelig rejsetid til skole

For unge betyder det noget, hvor langt der er i skole. Rejsetiden til en ungdomsuddannelsesinstitution afhænger i dag af, hvilken type ungdomsuddannelse, de unge ønsker, og hvor i landet de bor.

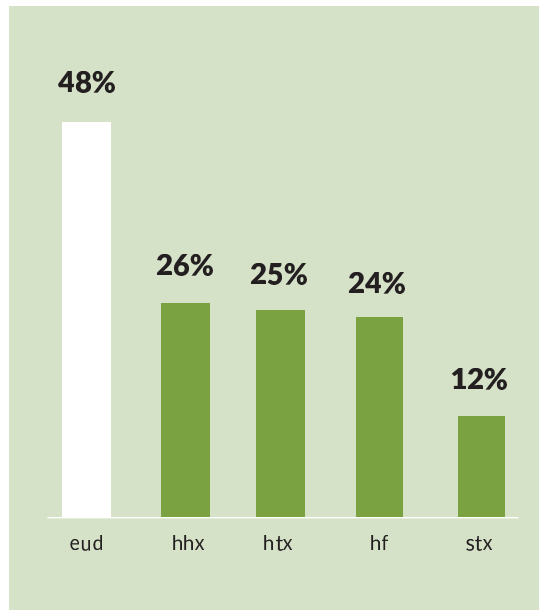
Figur 3. Den demografiske udvikling i antallet af 15-18 årige på kommuneniveau, 2024-2035.

Anm.: Bornholms Regionskommune er indsat i Kattegat.

Kilde: Danmarks Statistik og Børne- og Undervisningsministeriet.

Figur 4. Andelen af ansøgere, som har mere end 45 minutters transporttid til den afdeling, som er ønsket som 1. prioritet, fordelt efter type af søgt ungdomsuddannelse

Anm.: For eud er der alene medtaget ansøgere til grundforløbets 1. del. For de gymnasiale uddannelser er private institutioner frataget. Rejsetiden opgøres som elevens rejsetid fra bopæl til institution inkl. ventetid undervejs med enten offentlig transport i fast rutefart (inkl. gang) eller cykel i hele minutter. Det er den korteste transporttid af de to, som lægges til grund for analysen. Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet.

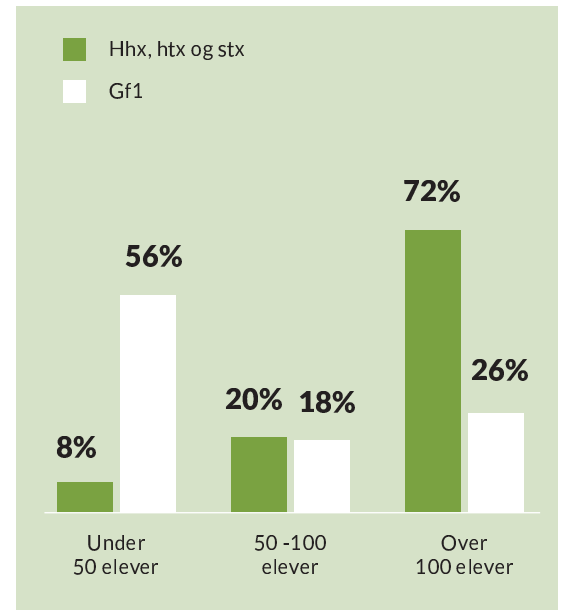
I dag har mange unge relativ lang rejsetid til nærmeste erhvervsskole. Afhængig af den erhvervsuddannelse og erhvervsskole, den unge vælger, kan deres uddannelsesforløb ende med skoleskift, flere overgange og mange nye mennesker at forholde sig til. Det er ikke alle 15-16-årige, der har mod på det.

Unge vil være unge med de andre unge

For særligt de unge elever spiller forventningen om et attraktivt ungemiljø også ind i valget af uddannelsessted. Det har erhvervsuddannelserne haft vanskeligt ved at overbevise de unge om, at de kan tilbyde. På grundforløbets 1. del (gf1), hvor, de unge elever starter, er elevgrundlaget mange steder så småt, at det reelt kan være svært at afholde de sociale aktiviteter, som den unge elevgruppe ønsker sig.

Det gør langt fra erhvervsuddannelserne til dårlige uddannelser. Erhvervsuddannelserne er uddannelser af høj kvalitet, der fører til gode, vellønnede jobs. Erhvervsskolerne har arbejdet hårdt for at skabe mere attraktive undervisningsmiljøer. Det betyder, at mange erhvervsskoler i dag har succes med sociale aktiviteter, der blandt andet udspringer af elevernes fælles faglige interesse. Det er

Figur 5. Afdelinger med udbud af hhv. grundforløbets 1. del (gf1) og hhx, htx og stx fordelt efter afdelingens størrelse, 2023.

Anm.: Opgørelsen er baseret på offentlige afdelinger med tilgang af elever til grundforløb 1 (gf1), hhx, htx og stx 2023. Der var i 2023 160 afdelinger med tilgang til grundforløb 1 og 210 afdelinger med tilgang til hhx, htx og stx.

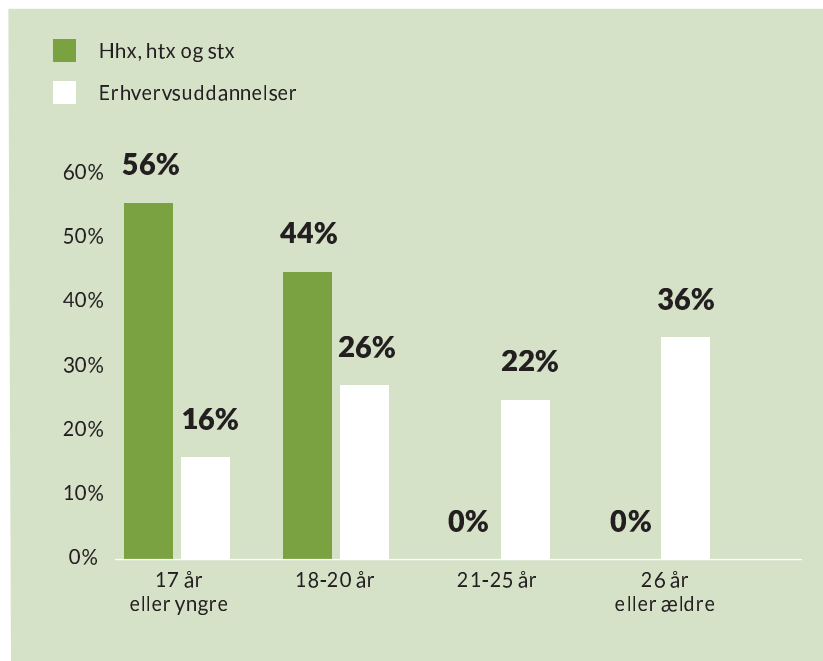
Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet

tilstrækkeligt for nogle elever. Men når de helt unge elever spørges ind til undervisningsmiljøet på deres erhvervsuddannelse, så ønsker mange af dem stadig de stærke ungefællesskaber, de hører om fra deres venner på de gymnasiale uddannelser.

De unge, som i dag vælger en treårig gymnasial uddannelse, kan have en forventning om, at gymnasiet vil blive en vigtig del af deres sociale ungdomsliv. På hhx, htx og stx er elevgruppen aldersmæssigt homogen. Det giver skolerne gode forudsætninger for at tilbyde et stabilt ungemiljø, over flere år, med mulighed for at danne nye venskaber, gå til fester, få tid og rum til at blive afklaret og udvikle sig fagligt. Afslutningen på de gymnasiale uddannelser er præget af stærke traditioner om studenterhuer, studentergilder og studentervognskørsel, som unge kan bære med sig som minder resten af livet.

Valg af ungdomsuddannelse er svært

Når så mange unge i dag vælger gymnasiet, skal det blandt andet ses i sammenhæng med, at de unge opfatter valget som afgørende for deres fremtid og kan være bange for at træffe en forkert beslutning. Det gælder særligt de unge, der måske er lidt usikre på deres egne styrker og interesser.

Figur 6. Aldersfordelingen på erhvervsuddannelser samt med hhx, htx og stx

Anm.: Aldersfordelingen er beregnet på baggrund af bestanden den 30. september 2023. Fordelingen på erhvervsuddannelser er beregnet pba. elever på grundforløb 1, grundforløb 2 og hovedforløbet, mens fordelingen på hhx, htx og stx er beregnet på baggrund af elever i 1. g., 2. g. og 3. g. Elever med ukendt alder er ikke inkluderet.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet.

Valget af ungdomsuddannelse kompliceres yderligere af, at unge, der vælger en erhvervsuddannelse, kan have en følelse af, at de skal 'gå imod strømmen' og i en anden retning end deres jævnaldrende klassekammerater. Det kræver en særlig modenhed og afklaring at underskrive en uddannelsesaftale, der strækker sig over flere år med en virksomhed, når man kun er 16-17 år gammel. Det er meget forståeligt, at det kan blive for stort et valg for den enkelte unge. Med *Aftale om folkeskolens kvalitetsprogram* er der mere fokus på, at eleverne i grundskolen får indblik i uddannelses- og jobmuligheder, for eksempel ved, at alle elever i folkeskolen skal i erhvervspraktik.

Nogle uddannelsesveje åbner flere døre end andre

Valg af erhvervskompetencegivende uddannelse har stor betydning for den enkelte, herunder for de efterfølgende uddannelses- og jobmuligheder. For de unge på en erhvervsuddannelse foretages dette valg markant tidligere end blandt deres klassekammerater på de gymnasiale uddannelser. Valget af en erhvervsuddannelse anses som et definerende livsvalg – som et valg af en specifik profession. Mange unge ønsker at udskyde uddannelsesvalget af frygt

for at vælge forkert. For at færdiggøre en erhvervsuddannelse kræver det desuden, at det lykkes at få en læreplads i en virksomhed. Det kan opleves som et stort pres for nogle unge.

Det slår også ud i frafaldsstatistikkerne for erhvervsuddannelserne, hvor der både er mange, der skifter erhvervsuddannelse undervejs (omvalg), og mange, som aldrig gennemfører erhvervsuddannelsen. Når en elev afbryder sin erhvervsuddannelse, har det typisk mange og komplekse årsager. Men de yngre elever falder oftere fra end de ældre elever, fordi de var uafklarede om uddannelses- og jobønsker, eller fordi uddannelse og fag ikke var, som de havde forventet. Det siger noget om, at de unge har svært ved at navigere i valget mellem 101 erhvervsuddannelser.

For nogle unge er gymnasiet ikke den rette uddannelsesvej

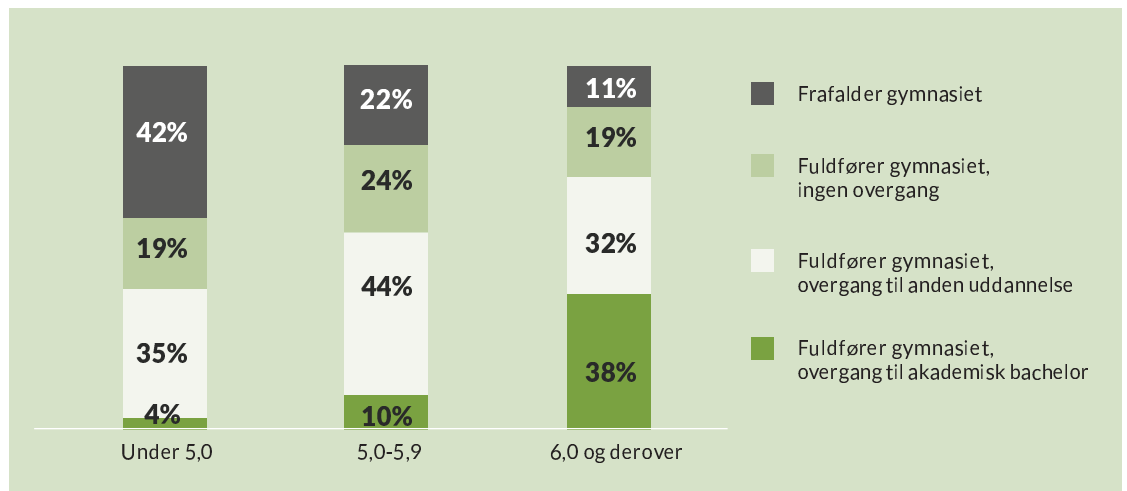
I dag får cirka 87 pct. af eleverne, der starter på de treårige gymnasiale uddannelser, deres studentereksamen. Men selvom gennemførelsesprocenten samlet set er høj på hhx, htx og stx, ser det anderledes ud for de unge, der starter med lavere karakterer. I denne gruppe falder mange fra i løbet af gymnasiet's tre år. For dem med de laveste karakterer falder knap halvdelen fra.

44%

frafald på erhvervsuddannelser
blandt elever mellem 15-18 år
(status efter 36 mdr.)

Cirka hver femte elev fuldfører en gymnasial uddannelse, men kommer ikke videre i uddannelsessystemet. Antallet af studenter uden erhvervskompetencegivende uddannelse kan indikere, at en gruppe af de unge, der i dag påbegynder en gymnasial uddannelse, ikke har motivationen og/eller forudsætningerne for at gennemføre en videregående uddannelse.

Figur 7. Elever som har påbegyndt hhx, htx eller stx i 2017, fordelt efter uddannelsesstatus seks år efter gymnasiestart og efter grundskolekarakterer

Anm.: Figuren viser andelen af elever med tilgang til en treårig gymnasial uddannelse i 2017. Elevernes fuldførelse af den gymnasiale uddannelse samt uddannelsesstatus seks år efter studentereksamen er registreret. Eleverne er opdelt i fire undergrupper ud fra deres grundskolekarakterer: (1) "Under 5,0": Gennemsnit under 5,0 i lovbundne prøver, (2) "5,0-5,9": Mindst 5,0 i standpunkt og mellem 5,0-5,9 i lovbundne prøver og (3) "6,0 og over": Mindst 5,0 i standpunkt og 6,0 eller over i lovbundne prøver. Elever med ingen eller mangelfulde grundskolekarakteroplysninger indgår ikke i opgørelsen. Kategorien "Fuldfører gymnasiet, overgang til anden uddannelse" indeholder studenter med overgang til erhvervsuddannelser, erhvervsakademiuddannelser samt professionsbacheloruddannelser.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet.

Blandt de studenter, der kommer videre, vælger en del andre veje end til de videregående uddannelser, selvom formålsparagraffen for de gymnasiale uddannelser netop er at forberede til videregående uddannelse. Næsten hver tiende student starter på en erhvervsuddannelse inden for tre år efter deres studentereksamen. Det svarer til cirka 4.400 studenter pr. årgang.

Det særlige ved hhx, htx og stx sammenlignet med hf (uden udvidet fagpakke) er, at de er adgangsgivende til en akademisk bacheloruddannelse. Denne mulighed benyttes dog kun af hver tiende student

10%

af studenterne starter på en
erhvervsuddannelse
(status efter 36 mdr.)

“

I dag søger flere og flere unge en kombination af det boglige og det praktiske i stedet for et enten-eller.

med et karaktergennemsnit under 6 fra grundskolen. Og jo lavere karakterer, desto færre overgår til de akademiske bacheloruddannelser.

Spørger man de elever, der falder fra og ikke gennemfører en gymnasial uddannelse, herunder hf, har de blandt andet oplevet en eller flere af følgende udfordringer på uddannelsen: Arbejdsmængden var for stor, de faglige krav var for høje, de mistede interessen for uddannelsen, eller der var for lidt praktisk indhold.

Nogle af disse udfordringer kan bunde i, at nogle unge har det svært fagligt i de nuværende rammer på de gymnasiale uddannelser. Det kan give færre succesoplevelser, som ellers ville kunne bygge deres tro på egne evner op og give den nødvendige selvtillid eller motivation til at fortsætte i uddannelsessystemet.

Gymnasieelevernes efterspørgsel på mere praksisnær undervisning går igen i andre undersøgelser, hvor de unge beretter om at savne 'virkelighed', forløb uden for skolen og flere praktiske opgaver.

Figur 8:

Andel gymnasieelever på hhx, htx og stx adspurgt til mængden af udvalgte undervisningsaktiviteter på deres egen uddannelse.

36%

mener der er for lidt eller alt for lidt undervisning relateret til virkeligheden udenfor skolen.

52%

mener der er for lidt eller alt for lidt undervisning uden for skolen, for eksempel som forløb med virksomheder.

25%

mener der er for lidt eller alt for lidt undervisning, hvor de selv skal udføre øvelser eller praktiske opgaver.

Kilde: Center for Gymnasieforskning, SDU (2023) TrivselsLUP: Datarapport.

Attraktive ungemiljøer. Åbne døre. Tæt på.

Dette udspil indeholder regeringens bud på et nyt uddannelseslandskab for ungdomsuddannelserne, hvor udgangspunktet er, at langt de fleste unge fremover kan komme i gymnasiet. Et nyt uddannelseslandskab skal bygge på tre overordnede principper: Attraktive ungemiljøer for alle unge. Åbne døre efter gymnasiet til alle unge. Og et gymnasie tæt på til alle unge.

Attraktive ungemiljøer for alle unge

Alle unge har krav på et uddannelses tilbud efter grundskolen med faglig fordybelse, stærke fællesskaber og et attraktivt ungemiljø.

Åbne døre efter gymnasiet til alle unge

Med fremtidens gymnasieuddannelser kan de unge ikke "vælge forkert" og lukke dørene til videre uddannelse. De nye gymnasieuddannelser giver mere tid til afklaring og holder alle døre åbne til videre uddannelse og job, uanset om man efterfølgende ønsker en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse.

Et gymnasietilbud tæt på alle unge

I dag findes der stx i 85 byer i Danmark. Mange steder er stx den eneste tilgængelige ungdomsuddannelse. I et nyt institutionslandskab er det regeringens ønske, at både stx og en ny erhvervs- og professionsrettet gymnasieuddannelse (epx) bliver lige så tilgængelig, som stx er i dag.

Flere i gymnasiet

Regeringen vil oprette en ny gymnasieuddannelse, så alle unge får mulighed for at tage en gymnasieuddannelse tæt på, hvor de bor med attraktive ungemiljøer og dermed bedre muligheder for videre uddannelse. Fremover kan unge efter grundskolen vælge mellem stx, hhx og epX.

Unge i målgruppen for epX skal ikke vælge mellem teori og praksis, men fremover gå på en gymnasieuddannelse, der tilbyder begge dele. Unge skal have muligheden for at blive mødt af en pædagogik og fag, der kombinerer praktisk undervisning med teori i klasselokalet. De to ting er ikke modsætninger, men vil – i de rette rammer – hjælpe en gruppe af unge, der i dag savner praktiske undervisningsmetoder i skolen, med at udfolde deres faglige potentiale. Adgangskravet til den erhvervs- og professionsrettede gymnasieuddannelse er en bestået afgangseksamen fra grundskolen.

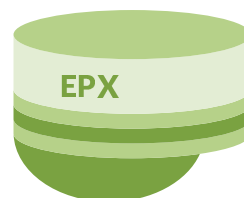
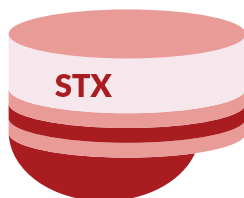
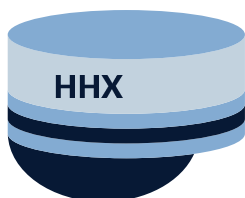
Unge i målgruppen for stx og hhx vil fra første skoledag møde høje boglige krav. Stx og hhx skal være for de unge, der har de faglige forudsætninger og motivationen for at gennemføre først en treårig gymnasial uddannelse og på sigt en videregående uddannelse. Adgangen til uddannelserne skærpes ved at hæve karakterkravet til 6,0 i karaktergenemsnit i både de afsluttende standpunktskarakterer og i folkeskolens lovbundne prøver. Regeringen

vil tilsvarende overveje, hvordan det boglige niveau på stx og hhx kan løftes til et tilstrækkeligt højt niveau.

Der vil også stadig være en gruppe af unge, som er afklarede om, hvilken specifik erhvervsuddannelse de gerne vil på. De kan også fremover starte direkte på en erhvervsuddannelse.

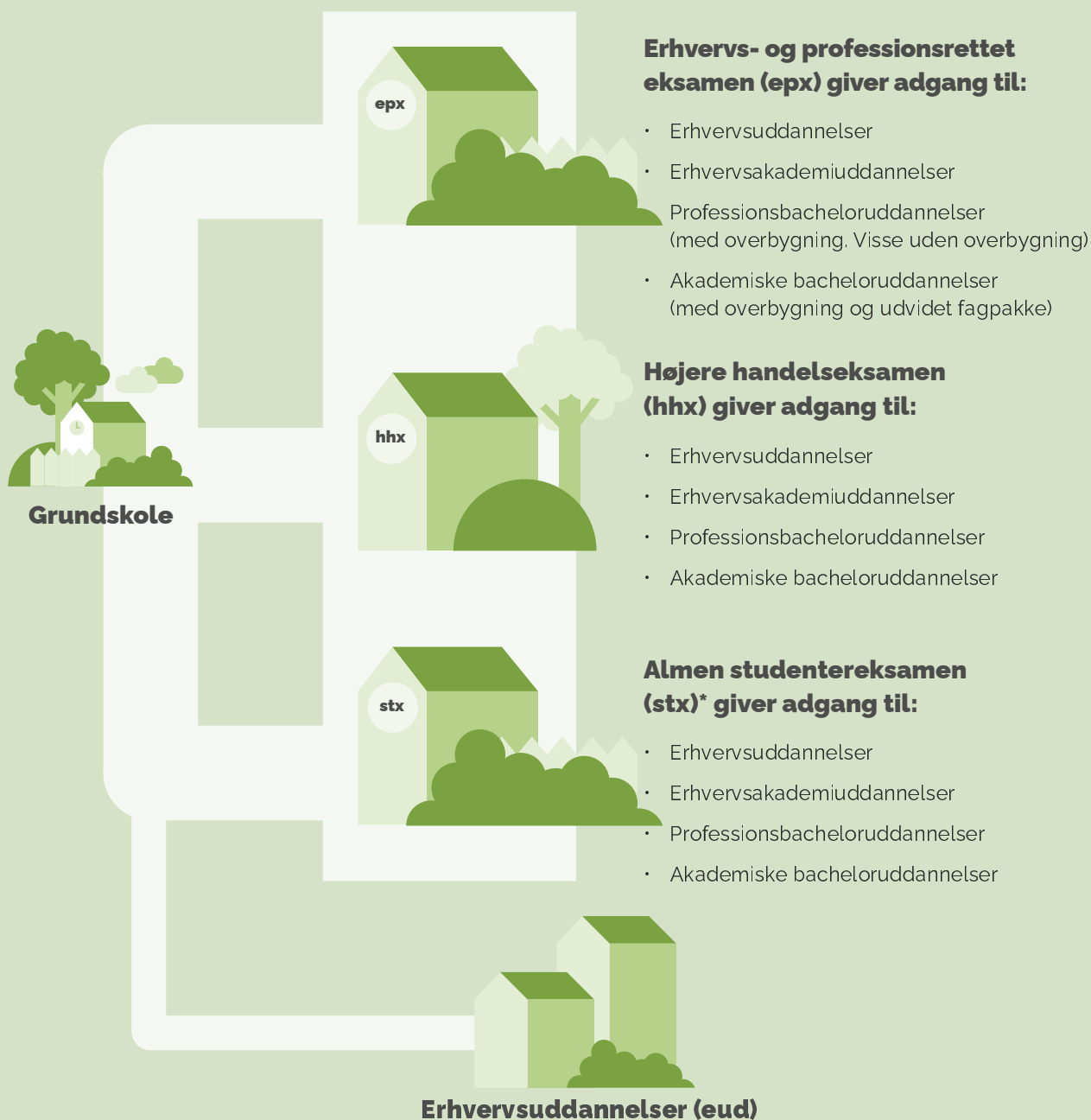
Regeringen ønsker, at epX skal udgøre et attraktivt alternativ til hhx og stx. EpX skal vare to år og vil dermed kunne danne rammen om et ungemiljø med forpligtende klassefællesskaber og stærke relationer. I dag får man en rød studenterhue på stx, og på hhx er den kongebå. På epX skal eleverne selvfølgelig også have en studenterhue, som for eksempel kan være grøn.

EpX vil særligt lade sig inspirere af og bygge på de gode elementer fra de nuværende uddannelser hf og eux, hvor man netop kombinerer en gymnasial eksamen med noget professionsrettet på hf og noget erhvervsrettet på eux. Det vil også være oplagt at se til vores nabolande for inspiration.

Figur 9

Illustrativ visualisering af fremtidens ungdomsuddannelser og adgang til videregående uddannelser.

Anm.: *Regeringen arbejder på en løsningsmodel, der adresserer udfordringerne med elevgrundlaget på htx, eventuelt i form af en model hvor htx helt eller delvist integreres i stx eller lignende. Det er vigtigt for regeringen, at der fortsat skal være et gymnasialt tilbud med en tydelig teknisk identitet. Figuren viser, hvilke videre uddannelser de forskellige studiekompetencegivende gymnasieuddannelser vil være adgangsgivende til. Den toårige epx giver adgang til visse professionsbacheloruddannelser, mens den treårige epx giver generel adgang til alle professionsbacheloruddannelser. Adgangen til konkrete videregående uddannelser afhænger blandt andet af, om den enkelte elevs sammensætning af fag lever op til uddannelsens specifikke adgangskrav. Der kan for eksempel være krav om matematik B eller kemi C.

Inspiration fra andre lande

I Schweiz

er der skabt en stærk fortælling om, at det ikke er muligt at foretage et forkert uddannelsesvalg. Schweiz har ikke et simpelt uddannelsessystem, men uddannelsessystemets indretning sikrer maksimal fleksibilitet, så den unge i princippet har mulighed for at tage en hvilken som helst videregående uddannelse, hvis vedkommende har en gymnasial eller en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse. Typisk kræver det dog en række ekstra eksaminer eller et etårigt forberedende forløb.

I Norge

har elever ret til tre års ungdomsuddannelse, hvis de har gennemført ti års grundskole. Der er to ungdomsuddannelser hhv. studiekompetencegivende- og erhvervsfaglig retning. Efter at have fuldført to år på en erhvervsfaglig uddannelse, kan eleven vælge en overbygning i stedet for at fortsætte i praktik. Overbygningen er et etårigt kursus med undervisning i almene fag som for eksempel norsk og matematik. Efter bestået overbygning opnår eleven generel studiekompetence, som kvalificerer eleverne til at kunne søge optag på en videregående uddannelse.

I Finland

giver både erhvervsuddannelser og den almene ungdomsuddannelse (gymnasierne) adgang til videregående uddannelse. Adgangen opnås ved en studentereksamen, hvor eleven tager minimum fem prøver. Forskning peger på, at det især er adgangen til højere uddannelse, der er årsag til erhvervsuddannelsernes attraktivitet i Finland. Mens den almene ungdomsuddannelse har frie pladser, er der mangel på pladser på erhvervsuddannelsen.

I Sverige

skal alle unge mellem 16-20 år læse gymnasiefælles fag, som har til formål at forberede eleverne både til erhvervslivet og videre studier samt til personlig udvikling og aktiv deltagelse i samfundslivet. Ungdomsuddannelserne er samlet i en fælles 'Gymnasieskolan' med to retninger hhv. de studieforberedende programmer (seks forskellige) og de erhvervsrettede programmer (12 forskellige). Alle programmer varer tre år. Det betyder også, at unge skal have en ungdomsuddannelse, før de kan starte på en erhvervsuddannelse.

Opbygningen af erhvervs- og professionsrettet gymnasie (epx)

På epX vælger de unge sig ind på en faglig linje. Linjerne kan for eksempel være 'Velfærd og sikkerhed', 'Håndværk og teknik' eller 'Handel og kontor'. Den faglige linje kan med fordel bestemme klassesammenhængen, og eleverne går i stamklasser med klassekammerater, som de kan dyrke den samme faglige nysgerrighed med.

Valget af linje er ikke bindende for de unges videre uddannelsesvej, men eleverne kan på linjen følge deres interesse og fordybe sig i forskellige grene af det brede fagområde og få et godt indblik i fremtidige uddannelses- og jobmuligheder. For unge, som har en idé om, at de gerne vil arbejde med mennesker og måske gå i retning af Social- og sundhedsskolen, Politiskolen, Forsvaret eller læse til pædagog på professionshøjskolen, så er det oplagt at vælge eksempelvis 'Velfærd og sikkerheds'-linjen.

På andet år af epX vælger de unge en erhvervsforberedende eller studieforberedende vej. Hvis den unge for eksempel overvejer at blive social- og sundhedsassistent, ambulancebehandler eller soldat, kan han eller hun vælge den erhvervsforberedende retning. Her vil der gradvist komme mere praktik og fag, der kan forberede til en erhvervsuddannelse. Hvis den unge ønsker en videregående uddannelse, vælges den studieforberedende retning. Her vil niveauet i de gymnasiale fag skulle skærpes, for at kunne opfylde adgangskravene til for eksempel socialrådgiveruddannelsen eller fysioterapeutuddannelsen.

Større fleksibilitet og flere veje til videre uddannelse

Når unge har epX-studenterhuen i hånden efter to års sammenhængende uddannelse, har de fået solide erfaringer og kompetencer, som kan danne grundlag for det valg af videre uddannelsesvej, de nu skal træffe.

To år på epX giver direkte adgang til alle erhvervsuddannelser og er adgangsgivende til erhvervsakademiuddannelser samt visse professionsbacheloruddannelser.

Elever, som har valgt den studieforberedende retning, kan vælge at tage et tredje år i form af en etårig overbygning på epX, som vil være generelt adgangsgivende til erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser. På overbygningen bliver uddannelsen mere boglig, og fagene vil være gymnasiale fag på A-, B- og C-niveau.

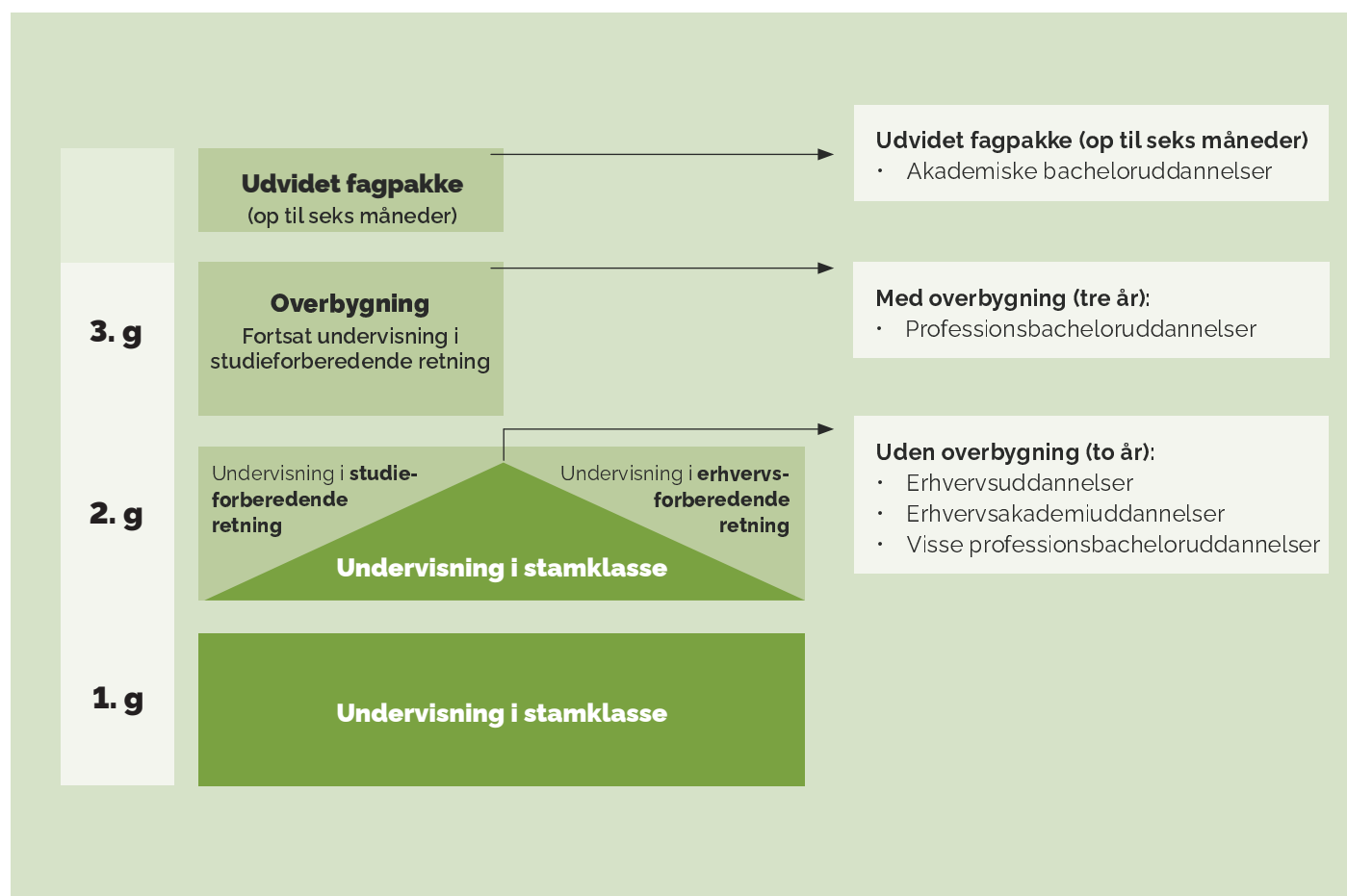
Endelig kan den enkelte elev i forlængelse af sin epX eller eventuelt som en del af overbygningen tage en udvidet fagpakke med en varighed på op til seks

måneder. En udvidet fagpakke giver adgang til de akademiske bacheloruddannelser. Længden på forløbet vil afhænge af den fagsammensætning eleven har haft i løbet af epX, og de specifikke adgangskrav eleven har behov for til at opnå adgang til den ønskede videregående uddannelse.

For de unge, der fuldfører en erhvervsuddannelse efter gennemført epX, vil mulighederne for efterfølgende at tage en videregående uddannelse også være bedre end for de nuværende erhvervsskoleelever, da eleverne på epX har gennemført for eksempel engelsk og matematik på gymnasialt C-niveau, som er specifikke adgangskrav til en række videregående uddannelser i dag.

Figur 10

Illustrativt eksempel på opbygning af epX og adgang til videregående uddannelser

Anm.: Eleverne har alle timer sammen i 1. g på epX og fortsat en del fællestimer i 2. g. De deler sig på andet år i en del af undervisningstiden efter valg af erhvervsforberedende- eller studieforberedende retning. 3. g på epX kan som udgangspunkt kun vælges af de elever, der har valgt den studieforberedende retning. Det er hensigten, at den udvidede fagpakke skal kunne tages enten sideløbende i 3. g eller efterfølgende, tilsvarende den udvidede fagpakke på hf i dag. Med en udvidet fagpakke kan eleverne opnå samme studiekompetence, dvs. adgang, til videregående uddannelser som hhx, htx og stx i dag.

Med epX skabes et mere fleksibelt ungdomsuddannelsessystem, hvor der er plads til at afprøve sig selv, blive klogere og ændre planer. Uden at der lukkes nogen muligheder for videre uddannelse.

Uddannelsesvejledning bliver et vigtigt element på gymnasieuddannelserne i det nye uddannelseslandskab, hvor der kommer flere muligheder og mere fleksibilitet for den enkelte elev. Således er der fokus på, at hverdagen på epX indeholder både kollektiv og individuel vejledning, foruden den karrierelæring, den erhvervsrettede og praksisorienterede undervisning bidrager med. Undervisningsformen på epX giver eleven mulighed for at opdage nye fagligheder, reflektere over de oplevelser de får, og sætte det i forhold til egne styrker, før de skal træffe et kvalificeret uddannelsesvalg.

Undervisning af høj kvalitet

EpX vil indeholde fag, som har fokus på almen dannelse og grundlæggende kundskaber. Der lægges derfor op til, at alle elever på epX som minimum skal have obligatorisk dansk, matematik og engelsk på gymnasialt C-niveau. Det er en forudsætning,

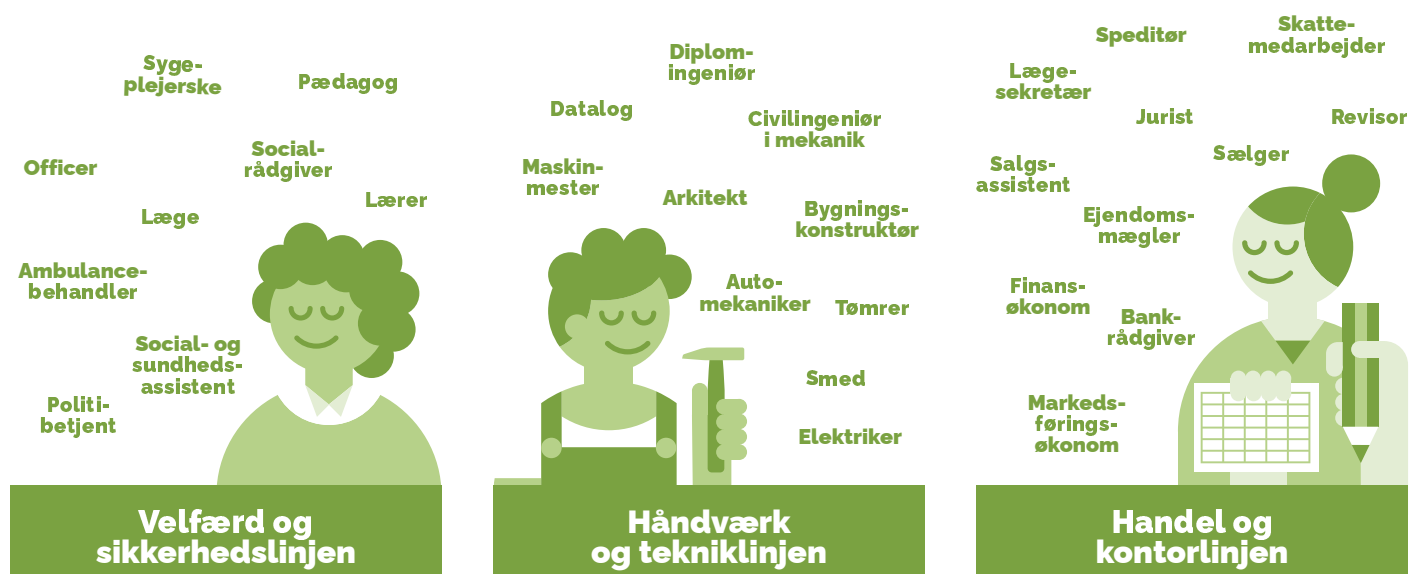
at der er god tid til at nå disse niveauer. Derfor afsættes flere undervisningstimer, end der er til et C-niveau på hf og erhvervsuddannelserne i dag. Eksamener på epX skal tilsvarende afspejle undervisningens mere praksisorienterede indhold og undervisningsform.

EpX skal kunne rumme elever med særlige behov for eksempel unge med ordblindhed. På epX vil de unge være ligestillet med de nuværende gymnasiale uddannelser i forhold til muligheden for at ansøge om specialpædagogisk støtte (SPS). Er det alligevel for svært for nogle unge at nå et C-niveau, kan der for eksempel blive mulighed for at gå til eksamen på et lavere niveau.

Lærerne vil tilrettelægge en varieret undervisning med fokus på undervisning i værksteder, helhedsorienteret undervisning tilrettelagt i projekter og undervisning med udgangspunkt i cases om virkelige problemer. Undervisningen vil have et mere anvendelsesorienteret sigte. De unge skal møde inspiration fra rollemønstre, som inviterer dem ud i virkeligheden eller besøger dem på skolen som gæstelærere.

Figur 11

Illustrativt eksempel over mulige uddannelsesveje efter epX

Anm.: Eksempler ikke udtømmende.

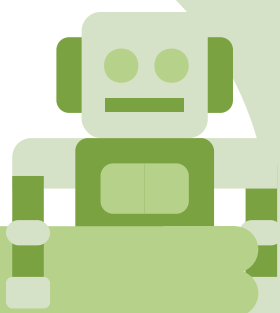
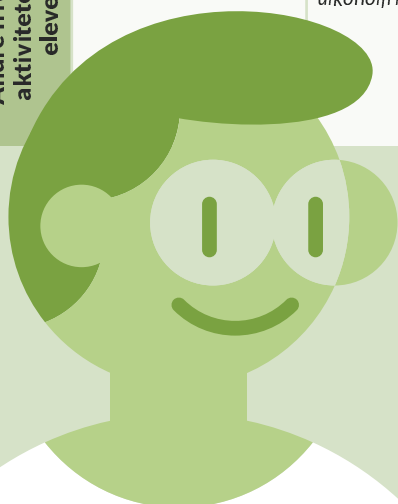
Illustrativt eksempel på ugeskema på epX 1. g: 'Velfærd og sikkerhed'

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
Formiddag		<i>Løbehold og morgenyoga klokken 7.15.</i>			
	Morgensamling 2.a fra hhx afholder morgensamling for alle eleverne. Morgensang og elevrådet fortæller om nye skærmmregler.	Pædagogik Vi arbejder med småbørns tidlige udvikling.	Virksomhedsbesøg* Besøg på Sundhedshus Vejle, hvor vi taler med dem om fysiologi og pædagogik for demente, som vi gennemgik i sidste uge.	Engelsk C Kulturelle forskelle i kommunikation.	Tværfagligt projekt i dansk C og biologi C Vi samler op på besøg på Rigshospitalet og gennemgår krav til præsentationer om mental sundhed og forebyggelse.
	Dansk C Vi læser og gennemgår Rødby-Puttgarten af Helle Helle.	Samfundsfag C Vi arbejder videre med temaet sociologi og diskuterer familierformer.		Naturfag Vi arbejder med fysiologi og følger op på besøget på Sundhedshus Vejle.	
Psykologi C Vi gennemgår konfliktløsning og coping-mekanismer.	Musik Vi øver grundlæggende teknikker til musik, sang og bevægelse rettet mod børn og unge.	Etik og samfund Vi starter nyt forløb om folkeskoleloven.		Farmakologi Vi arbejder med den kemiske sammensætning og taler om bivirkninger.	
		Matematik C Omregning mellem måleenheder med fokus på medicin-håndtering.	<i>Fredagscafé med 'Håndværk og teknik'-linjens fernisering af træmøbler.</i>		
Andre frivillige aktiviteter for elever		<i>Champions League på storskærm. 2.z fra epX står for alkoholfri bar.</i>	<i>Der er holdtræning i skolens fitness-center.</i>	<i>Øveaften: Musical med fælles aftensmad.</i>	

Illustrativt eksempel på ugeskema på epX 1. g: 'Håndværk og teknik'

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
Formiddag		Løbehold og morgenyoga klokken 7.15.			
	Morgensamling 2.a fra hhx afholder morgensamling for alle eleverne. Morgensang og elevrådet fortæller om nye skærmregler.	Teknisk tegning Vi arbejder med målestoksforhold.	Virksomhedsbesøg* Besøg hos Petersen Stål A/S som et led i projekt med fokus på fysik og materialelære.	Engelsk C Optage af video til venskabsklasse i Warszawa.	Tværfagligt projekt i matematik C og teknikfag C Vi gør klar til fernisering af træmøbler.
Materialelære Vi arbejder med træets egenskaber, konstruktion og bæreevne.	Samfundsfag C Vi får besøg af direktøren fra Petersen Stål A/S. Han fortæller om virksomhedens eksportstrategi, og hvordan de påvirkes af EU-lovgivning.	Matematik C Vi fortsætter med geometri og tager afsæt i forløbet om træets egenskaber og konstruktion.		Vi mødes i træværkstedet.	
Eftermiddag	Metal og auto Vi 3D-printer komponenter til vores gokarts ud fra de målfaste tegninger vi lavede i "Teknisk tegning" før juleferien.	Vejledning Vi får besøg af studerende fra SDU Robotics, som vil fortælle om robotkonstruktion og test/programmering. I kan også stille spørgsmål til deres valg af uddannelse.		Programmering Vi fortsætter med grundlæggende programmering i Java.	Dansk C Vi starter nyt forløb om medier: Debatindlæg.
				Teknikfag C Vi starter på opgaven om Petersen Stål A/S.	<i>Fredagscafé med 'Håndværk og teknik'-linjens fernisering af træmøbler.</i>
Andre frivillige aktiviteter for elever		<i>Champions League på storskærm. 2.z fra epX står for alkoholfri bar.</i>	<i>Der er holdtræning i skolens fitness-center.</i>	<i>Øveaften: Musical med fælles aftensmad.</i>	

Illustrativt eksempel på ugeskema på epX 2. g: 'Handel og kontor'

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	
Formiddag		<i>Løbehold og morgenyoga klokken 7.15.</i>				
	Morgensamling 2.a fra hhx afholder morgensamling for alle eleverne. Morgensang og elevrådet fortæller om nye skærmregler.	Entreprenørskab Vi arbejder med Salling Groups implementering af nye EU-krav til bæredygtighed.	Virksomhedsbesøg* Besøg hos Salling Group, hvor de vil fortælle om, hvordan Salling Group anvender kunstig intelligens i deres organisation.	Personligt lederskab Med udgangspunkt i jeres erfaringer fra praktik eller fritidsjob taler vi om kundefølgelse og skrifthåndtering. Både mundtligt og skriftligt.	Engelsk B Vi arbejder videre med temaet inflation og gennemgår betydningen af inflation for det amerikanske valg. I skal gruppevis udarbejde præsentationer, som skal fremlægges i næste uge.	
	Erhvervsinformatik C Forberedelse af besøg hos Salling Group. Fokus på kunstig intelligens i e-handel.	Psykologi C Vi fortsætter temaet om identitet og gennemgår Minerva-modellen.		Matematik B Vi arbejder med statistik i forhold til omsætning.		
Eftermiddag	Dansk A Vi arbejder med digital markedsføring og laver indhold til SoMe-kanaler til projekt om pop-up-butikker. Vi mødes i medieværkstedet.	Vejledning Vi får besøg af studerende fra Erhvervsakademi Aarhus, som vil fortælle om nye tendenser i detailhandlen fra deres fag 'innovation and entrepreneurship'. De studerende vil også fortælle om deres valg af uddannelse.		Virksomhedsøkonomi B Vi taler om den succesfulde start-up-virksomhed og forretningsmodeller. Vi gennemgår Business Model Canvas med udgangspunkt i en selvvalgt virksomhed.	Dansk A Vi starter nyt forløb om medier: Sociale medier, algoritmer og kildekritik.	
		Matematik B Vi arbejder med statistik i forhold til omsætning.		Engelsk B Vi læser artikel om indkøb i en verden med høj inflation.	<i>Fredagscafé med 'Håndværk og teknik'-linjens fernisering af træmøbler.</i>	
Andre frivillige aktiviteter for elever		<i>Champions League på storskærm. 2.z fra epX står for alkoholfri bar.</i>	<i>Der er holdtræning i skolens fitness-center.</i>	<i>Øveaften: Musical med fælles aftensmad.</i>		

Anm.: *Det er ambitionen, at epX har tæt samarbejde med relevante lokale virksomheder, institutioner og myndigheder. Der vil dog ikke nødvendigvis være tale om virksomhedsbesøg hver uge. I øvrige uger vil skemaet indeholde undervisning såsom dansk, matematik, engelsk, afsætning og linjefag.

Illustrativt eksempel: Projekt på tværs af linjerne 'Håndværk og teknik' og 'Handel og kontor'

Eleverne skal i projektteams designe en lampe og udarbejde en marketingplan for salg af lampen på det globale marked.

Eleverne skal i projektteams planlægge udvikling og salg af lampen. Her kan eleverne tage udgangspunkt i den teori, de har haft om projektplanlægning og samarbejde, og de kan gøre brug af forskellige projektledelsesværktøjer. Projektteamet skal blandt andet estimere tidsforbrug og få fordelt roller på en hensigtsmæssig måde. Eleverne på 'Håndværk og teknik' har ansvaret for at designe og udvikle en prototype af lampen. Eleverne på 'Handel og kontor' har ansvaret for marketingplanen.

Opgaven for elever på 'Håndværk og teknik' lyder:

Lav en prototype af en lampe i et givet materiale med en given stil og/eller form. I får det benspænd, at I ikke selv kan vælge materiale, men får det tildelt ved projektets start. Projektet har fokus på bæredygtighed og designprocesser, og der stilles krav om, at I arbejder med materialeprøver, arbejdstegninger, arbejdsmodeller og fremstiller en virkelighedstro prototype af en lampe. I skal trække på teori og erfaringer fra blandt andet matematik, design, engelsk, fysik, teknologi og valgfaget projektledelse.

Opgaven for elever på 'Handel og kontor' lyder:

Udarbejd en marketingplan for, hvordan jeres lampevirksomhed kan lancere jeres nye produkt på et globalt marked med mange konkurrenter og et stigende fokus på bæredygtighed. I får det benspænd, at lampen skal markedsføres som et bæredygtigt alternativ. Projektet har fokus på branche- og konkurrenceforhold, strategi, købsadfærd, marketingmix (product, price, place, promotion) samt marketingplan. I skal trække på teori fra blandt andet afsætning, engelsk, entreprenørskab og valgfaget projektledelse.

De tværfaglige projektteams præsenterer lampe-projektet til en fælles fernisering i skolens kantine.

Samtidig er det regeringens ambition, at de unges møde med for eksempel virksomheder og mere projektbaseret undervisning kan tage trykket af den nulfejlskultur, som mange unge så ofte føler sig presset over på deres gymnasium i dag. I virkelighedens verden retter man op på fejl, og de bidrager til læring om, hvordan man når i mål.

Gymnasier med epX-uddannelsen skal være stærkt knyttet til det lokale erhvervsliv og offentlige institutioner, så de i fællesskab kan inspirere unge til en erhvervs- og professionsrettet uddannelse, og så undervisningen på epX løbende forholder sig til virksomhedernes behov.

Det enkelte gymnasium vil have en vis frihed til at tilrettelægge linjer og fag med afsæt i de lokale muligheder for at samarbejde med virksomheder, andre uddannelsesinstitutioner og kulturbærere i nærområdet. Der kan være gymnasier, som kan udbyde en forsvars- eller beredskabslinje, sådan som flere gymnasier allerede gør i dag, hvis de har et samarbejde med den lokale politiskole eller flyvestation. Andre institutioner vil kunne udbyde for eksempel en linje med fokus på bioteknologi, hvis de nærliggende virksomheder er specialister i robotteknologi eller bioproduktion.

Alle elever på epX kan også komme på studietur og blive inspireret af den større omverden. Regeringen forestiller sig, at der skal oprettes nye fag på epX. Det kan eksempelvis være nye valgfag som didaktik og pædagogik på en 'Velfærd og sikkerheds'-linje eller design og innovation på en 'Håndværk og teknik'-linje. Undervisningen skal i det hele taget være meningsfuld for eleverne, så fagene får en 'brugsværdi' uden for klasserummet. Det er tilsvarende vigtigt, at alle elever står på et stærkt fælles fundament af almen- og demokratisk dannelse.

Det stiller store krav til lærere, som skal gennemføre undervisningen på en anderledes måde, end mange af underviserne er vant til i dag. Det skal de naturligvis understøttes i. Det er regeringens vision, at underviserne får det nødvendige kompetenceløft i form af relevant faglig- eller pædagogisk efteruddannelse. Regeringen ser også for sig, at eleverne på epX kan møde lærere med forskellige

uddannelses- og erhvervs erfaringer i rygsækken. I nogle fag vil der også fremover være krav om, at læreren skal have en universitetsuddannelse. Men der vil samtidigt være fag, hvor det er mere oplagt, at lærere, der tidligere har undervist i 10. klasse eller på erhvervsuddannelser, står for undervisningen. Man kan også forestille sig, at der vil være fag, hvor håndværkere, sygeplejersker, politibetjente eller virksomhedsledere står for undervisningen. Med lærernes forskellige faglige bagage kan de agere rollemodeller for eleverne, ligesom de kan skabe et mere mangfoldigt lærerværelse, hvor forskellige fagligheder kan inspirere hinanden.

Foruden et fagligt fællesskab vil alle gymnasier kunne tilbyde et varieret ungemiljø med frivillige aktiviteter efter skoletid. Man kan for eksempel forestille sig, at der er en aktivitetsklub på skolen, hvor elevrepræsentanter sammen med skolens ledelse beslutter, at der skal tilbydes strikkeklub, cykelture, klatrevæg, gaming-aften, visning af Champions League på storskærm, gallafester eller fællesspisning.

Selvom nogle gymnasier i fremtiden vil være større, skal både de fysiske rammer og den pædagogiske tilgang kunne rumme flere typer elever med forskellige behov. Det betyder for eksempel, at der også skal være små rolige områder på skolen, og at der arbejdes for, at undervisningen tilrettelægges med elevernes forskellige behov for øje, herunder ses nærmere på muligheder for at støtte elever med eksempelvis autisme-spektrum-forstyrrelser (ASF-klasser).

Det er i det hele taget regeringens ambition, at der er ressourcer og tid til hver enkelt elev på epX. Regeringen tror på, at tid og en anderledes pædagogisk og didaktisk tilgang i undervisningen kan understøtte, at flere unge end i dag kommer godt igennem deres ungdomsuddannelse.

Nyt institutionslandskab tættere på

EpX vil blandt andet blive udbudt på skoler, der i dag udbyder hhx, htx eller erhvervsuddannelser. Disse skoler har overordnet set de mest egnede rammer til at rumme epX med værksteder, faglokaler, simulationsrum, mv.

Epx kan også blive placeret på samme institution som stx. Det kan understøtte en bred geografisk dækning af epX og bæredygtige institutioner med stærke ungemiljøer i mindre byer. Herudover kan samplacering af epX og stx i de store byer blandt andet medvirke til at sikre en balanceret elevsammensætning.

En forudsætning for, at epX kan placeres sammen med stx, er, at der etableres de nødvendige faciliteter som værksteder og faglokaler, der kan understøtte undervisningsformen på epX.

Der har i de seneste år været fokus på, at der på enkelte gymnasier med en høj andel elever med ikke-vestlig baggrund har været faglige, pædagogiske eller sociale udfordringer, som har gjort det vanskeligere at opretholde kvaliteten i de gymnasiale uddannelser. Regeringen ønsker, at der er en balanceret elevsammensætning på stx, hhx og epX. Derfor skal der udvikles en konkret elevfordelingsmodel, som tilpasser elevsammensætningen i de få områder, der oplever faglige, pædagogiske eller sociale udfordringer.

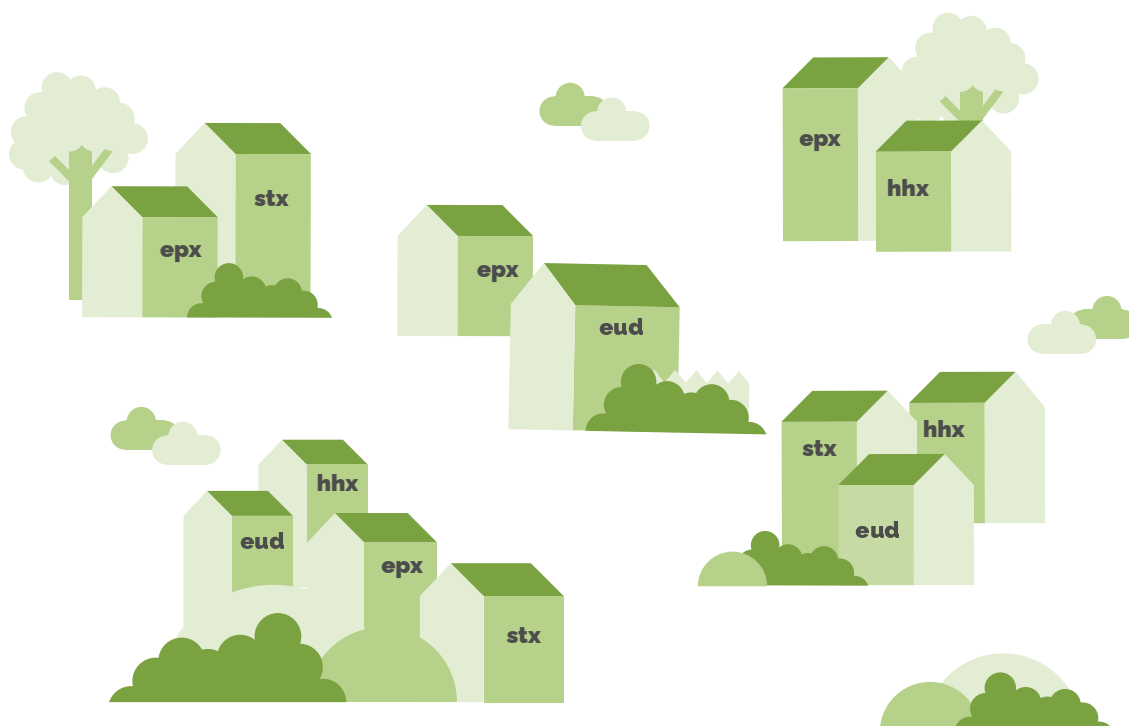
I dag findes stx i 85 byer, hf i 70 byer, mens grundforløbets 1. del på erhvervsuddannelser udbydes i 59 byer. På hf og grundforløbets 1. del er der i

betydeligt omfang tale om små udbud med begrænsede valgmuligheder for faglig specialisering og få unge elever. Når ungdomsårgangenes størrelse falder de kommende år, er et realistisk scenarie, særligt i landområderne, at stx vil være den eneste tilgængelige ungdomsuddannelse i en række danske uddannelsesbyer. Og selv stx vil kunne komme under pres i de mindste byer. I 11 byer er der således udsigt til, at elevgrundlaget om 10 år er mindre end to klasser pr. årgang som følge af den demografiske udvikling med mindre ungdomsårgange.

Det er en vigtig prioritet for regeringen, at der er gode uddannelsesmuligheder i hele landet for alle unge – ikke kun for elever på stx. Ved at samlokalisere epX med stx visse steder skabes der et bæredygtigt elevgrundlag med en bred geografisk dækning af begge uddannelser, herunder opretholdelse af den nuværende geografiske dækning af stx. Det er regeringens vision, at stx og epX i det nye uddannelseslandskab skal have samme geografiske tilgængelighed, som stx har i dag. Derfor lægger regeringen op til at afsætte finansiering til at understøtte uddannelsesinstitutioner og uddannelsesudbud i nogle af de mindre byer. Hhx vil som i dag ikke ligge i alle byer og dermed ikke have samme geografiske dækning.

Figur 12

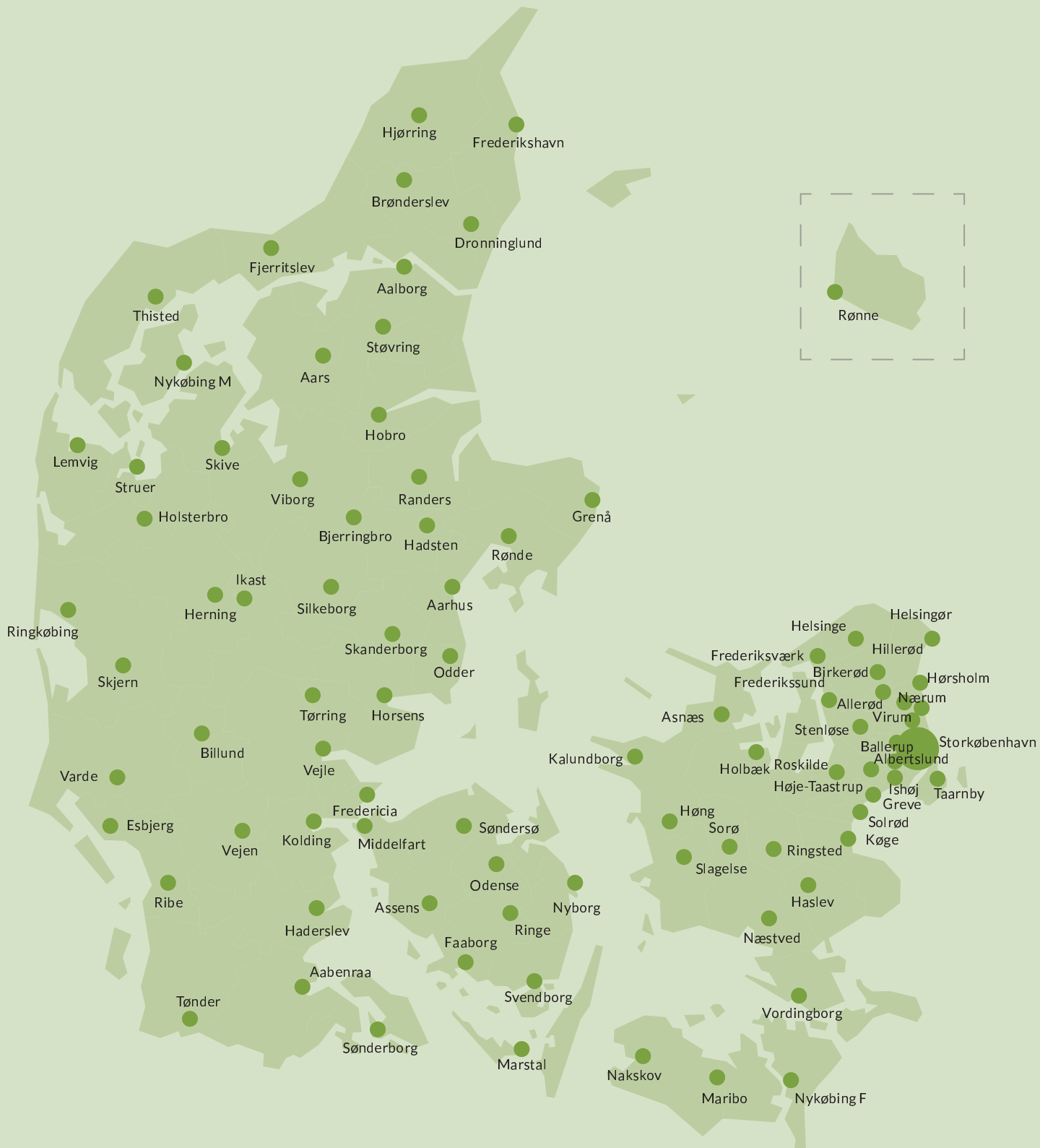
Illustrativt eksempel på nyt institutionslandskab

Anm.: Eksempler ikke udtømmende.

Figur 13

Illustrativt eksempel på byer med både stx og epX i nyt ungdomsuddannelsessystem, 2035.

Anm.: Opgørelsen tager udgangspunkt i de 87 byer, der i dag har en ungdomsuddannelsesinstitution (en afdeling). Afdelinger med en afstand, der er mindre end 5 km, er i udgangspunktet angivet til at være placeret i samme by. Ved en afstand på over 5 km (fra nærmeste afdeling) er afdelingerne angivet til at være placeret i forskellige byer. Byen København indeholder i denne opgørelse en række gymnasier i Københavns omegnskommuner. Marstal og Ishøj forudsættes alene at have udbud af epX i det nye ungdomsuddannelsessystem. Kortet inkluderer ikke landbrugsskoler.

Kilde: Danmarks Statistik og Børne- og Undervisningsministeriet.

En tilstrækkelig elevvolumen er en forudsætning for socialt, fagligt og økonomisk bæredygtige statsligt selvejende institutioner i et nyt institutionslandskab med bred geografisk dækning. I mindre byer – særligt i landområderne – vil der kun være elevvolumen til én uddannelsesinstitution. Det vil ikke være hensigtsmæssigt at have en række små institutioner, der konkurrerer om de samme elever.

Regeringen lægger op til en større reform af institutionslandskabet, som vil indebære fusioner og omdannelse af eksisterende uddannelsesinstitutioner og afdelinger. I det fremtidige institutionslandskab vil der være flere tværfaglige uddannelsesinstitutioner, hvor eleverne samles på samme institution og modtager undervisning på én eller flere lokaliteter i byen med fælles sociale aktiviteter og stærke faglige miljøer.

Skærpede krav på stx og hhx

For regeringen er der ikke kun tale om en ny gymnasieuddannelse. Der er tale om en omlægning af det samlede uddannelseslandskab efter grundskolen, hvor der med en ny gymnasieuddannelse og skærpede krav til hhx og stx skabes tydelige veje fra grundskolen til de nye gymnasieuddannelser.

Hhx og stx skal være for de unge, der har de faglige forudsætninger og motivationen for at gennemføre først en treårig gymnasial uddannelse og på sigt en videregående uddannelse. Samtidig skal hhx og stx have et højt fagligt niveau med fokus på at forberede eleverne til videregående uddannelse. Adgangen til hhx og stx bliver skærpet. Konkret skærpes og forenkles karakterkravet til uddannelserne til 6,0 i karaktergennemsnit i både de afsluttende standpunktskarakterer og i folkeskolens lovbundne prøver, dog således at man uanset standpunktskaraktergennemsnit kan optages, hvis man opnår 7,0 i de lovbundne prøver. Det vil fortsat være muligt at opnå optagelse på hhx og stx via optagelsesprøve, men resultatet i optagelsesprøven skal modsvare det skærpede adgangskrav på 6,0.

En skærpelse af karakterkravet ventes at medføre en fagligt stærkere elevgruppe på hhx og stx, hvilket kan gøre det muligt at sikre et tilstrækkeligt højt niveau fra første skoledag. Regeringen vil, som følge heraf, følge op på Reformkommissionens anbefaling om en ekstra fokusering på det boglige på hhx og stx for eksempel ved at løfte det faglige niveau på hhx og stx i form af flere A-fag eller med ændringer i antallet og sammensætningen af studieretninger. Regeringen er særligt optaget af, at for mange unge i dag har valgt en samfundsfaglig studieretning og for få for

-17%

fald i antallet af elever på htx i landkommuner i perioden 2023-2035. På landsplan forventes antallet af elever at falde med 9%.

eksempel har tysk eller naturvidenskab. Regeringen vil derfor overveje ændringer af den studieretning på stx, der kombinerer samfundsfag med engelsk.

Det er desuden regeringens ambition, at unge med en gymnasial baggrund (for eksempel stx og hhx) gennem et nyt "praktikum" skal klædes bedre på til at tage en teknisk erhvervsakademiuddannelse. Praktikum vil være et værkstedskursus af eksempelvis nogle måneders varighed i forbindelse med studiestarten, som forbereder unge uden en erhvervsuddannelse til de tekniske erhvervsakademiuddannelser. Det vil skulle afklares, i hvilket omfang studerende med den nye erhvervs- og professionsrettede ungdomsuddannelse (epx) vil have behov for praktikum.

Det nuværende tekniske gymnasium - htx - er en vigtig trædesten til især de videregående STEM-uddannelser. Søgningen til htx er imidlertid lav. Det udfordrer elevgrundlaget på htx-institutioner uden for de store byer. Regeringen vil derfor se på, hvordan unge fortsat kan tilbydes et gymnasialt tilbud med en tydelig teknisk identitet, som er tonet mod STEM-fagene.

Det er afgørende for regeringen, at unge efter grundskolen fortsat kan vælge en uddannelse med de særlige karakteristika, som kendes fra htx, herunder de specialiserede fag, lærernes baggrund og de unikke undervisningsformer. Det kan for eksempel ske i form af en model, hvor htx helt eller delvist integreres i stx eller lignende.

Eventuelle ændringer af htx vil blive besluttet sammen med eventuelle øvrige ændringer af stx og hhx.

Et nyt uddannelseslandskab:

Ændringer i det øvrige uddannelses- system

Regeringen vil ikke alene etablere en ny gymnasieuddannelse (epx) og skærpe karakterkravet til hhx og stx. Regeringen vil reformere det eksisterende uddannelseslandskab.

I årevis er der blevet skruet lidt på de enkelte dele af uddannelsessystemet, for eksempel i håbet om at øge rekrutteringen til erhvervsuddannelserne eller de professionsrettede uddannelser på velfærdssområdet. Der er behov for at være mere ambitiøse. Et nyt uddannelseslandskab medfører derfor en række ændringer af det øvrige uddannelsessystem.

Epx er en integration af flere enkeltstående uddannelses tilbud

Epx skal som ny gymnasieuddannelse trække på gode erfaringer fra de nuværende ungdomsuddannelser. Men også lære af de udfordringer, der har været og stadig er. Epx vil grundlæggende have det samme formål som eux har i dag, nemlig at udgøre

et attraktivt uddannelses tilbud for unge som både ønsker en boglig og praksisrettet uddannelsesvej. I dag vælger omkring en tredjedel af de unge på erhvervsuddannelserne en uddannelse med eux. Den øgede tilgang til eux vidner om, at flere og flere unge får øjnene op for kvaliteterne i en uddannelse, der kombinerer erhvervsrettede kompetencer og studiekompetence.

Der ses imidlertid en række udfordringer med eux i dag. Blandt andet kan det være vanskeligt for nogle erhvervsskoler at skabe sammenhængende forløb med stærke faglige og sociale miljøer, hvor eux har sin egen selvstændige identitet.

En anden udfordring er, at den gymnasiale undervisningstid i eux-forløbene afkortes til færre timer. Det betyder, at eleverne oplever at have forløb, hvor de for eksempel skal igennem emnerne i matematik på kortere tid end elever på de øvrige gymnasiale uddannelser.

Der er i dag lokale forskelle på, hvordan og hvor godt eux-forløbene fungerer. Og der er elever, der oplever, at det kan være vanskeligt at få en læreplads i en virksomhed, fordi de har mange og lange skoleforløb på eux.

Udover eux har regeringen øje på hf. Hf har gjort sig positive erfaringer med at samle en bred elevgruppe med forskellige faglige og sociale forudsætninger og interesser. Hf har etableret en struktur med fagpakker og projekt- og praktikforløb. Især efter gymnasireformen i 2017 fik hf til opgave at kombinere det boglige med et praksis- og professionsrettet fokus. Og hf lykkedes med at skabe gode overgange til erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne.

Den toårige hf, eux og grundforløbets 1. del på erhvervsuddannelserne vil ikke fortsætte som selvstændige uddannelser i det fremtidige uddannelseslandskab. I stedet vil disse uddannelses tilbud blive integreret i den nye epk. Det videre arbejde med at udvikle epk vil tage udgangspunkt i erfaringer, fag og projekter, der er gjort med de tre uddannelses tilbud. Målet er, at der udvikles en sammenhængende uddannelse med stærke faglige og sociale miljøer, og

hvor der er tid til at nå de gymnasiale fagniveauer, samtidig med at eleverne har en tæt kontakt til erhvervslivet og offentlige institutioner.

Mulighed for gymnasial supplerings og enkeltfag

Der vil også fremadrettet være en gruppe af unge og voksne, som ikke tager den lige vej i det ordinære uddannelsessystem, og som har brug for andre veje til at opnå adgang til en ønsket videregående uddannelse. Selvom den toårige hf forsvinder som selvstændig uddannelse, vil denne gruppe fortsat have mulighed for at tage enkeltfag på gymnasialt niveau. Hf-enkeltfag erstattes således fremover af gymnasiale enkeltfag. Enkeltfagsstrukturen giver fortsat stor fleksibilitet, så kursister kan tage gymnasiale enkeltfag sat sammen på en måde, der er tilpasset den enkelte kursists behov.

Det skal senere afklares, om gymnasial supplerings også skal integreres i de nye gymnasiale enkeltfag. Unge og voksne, der i dag supplerer med fag på gymnasialt niveau, for eksempel en faglært der ønsker at starte på en akademisk bacheloruddannelse, vil i det fremtidige uddannelseslandskab fortsat have mulighed for at benytte sig af gymnasial supplerings.

Ændringer i grundforløbets 2. del på erhvervsuddannelserne

Unge, som har opnået studiekompetence, for eksempel via epk, kan optages på et forkortet grundforløb 2 på 12 uger. Forkortelsen af grundforløb 2 kan ske, fordi de unge via deres

Illustrativt eksempel: Fremtidens hf for voksne

Marie på 33 år har i en årrække arbejdet i forskellige typer stillinger i detailhandlen. Marie bor med sine to børn i Sønderborg og drømmer om at blive folkeskolelærer.

Marie vil også fremover kunne tage en gymnasial uddannelse. Det kan ske via nye gymnasiale enkeltfag, hvor Marie kan sammensætte uddannelsen, så den passer til hendes livssituation og for eksempel tage den over flere år, hvis hun ønsker et deltidsjob ved siden af studiet.

Når hun har taget de nødvendige gymnasiale enkeltfag, vil hun kunne søge ind på læreruddannelsen.

studiekompetencegivende ungdomsuddannelse har bestået en række almene fag på gymnasiale niveauer.

For de resterende elever på erhvervsuddannelserne bevares det nuværende grundforløb 2 på 20 uger.

Fortsat mulighed for en direkte vej til at blive faglært

De primære veje skal i fremtiden være de gymnasiale uddannelser, men der vil fortsat være en direkte vej til erhvervsuddannelserne efter afsluttet grundskole for en specifik målgruppe af unge.

Målgruppen, der har direkte adgang til erhvervsuddannelserne efter 9. klasse, omfatter:

1. Unge, der har været på juniormesterlæreordningen i folkeskolen.
2. Unge med en uddannelsesaftale med en virksomhed.
3. Unge, der har tilknytning til en arbejdsgiver i form af aftale om en fagrelevant ulønnet mini-praktik på 2-4 uger.
4. Unge, der optages via en optagelsessamtale. Unge, der ikke opfylder adgangskravene til erhvervsuddannelserne, skal også gennemføre en optagelsesprøve.

Unge med en uddannelsesaftale eller tilknytning til en arbejdsgiver skal starte direkte på erhvervsuddannelsernes grundforløb 2. Unge, der har været på juniormesterlæreordningen i folkeskolen, skal kunne tilgå et forløb på erhvervsskolerne forud for opstart på grundforløb 2. Her vil de kunne få faglig opkvalificering i de fag, de ikke har haft de sidste år i grundskolen.

Ovenstående målgruppeafgrænsning gælder kun for unge, der optages senest to år efter grundskolen. Øvrige målgrupper vil fortsat kunne optages direkte på erhvervsuddannelserne efter gældende regler.

En ny samlet institutionslovgivning

Institutionslovgivningen for ungdoms- og voksenuddannelser afspejler ikke fuldt ud virkeligheden i dag, hvor en række multiinstitutioner med udbud af erhvervsuddannelser, erhvervsgymnasiale uddannelser og almen gymnasiale uddannelser er vokset frem via fusioner. De nuværende institutionslove samles fremover i én institutionslovgivning, hvor alle institutioner får mulighed for at blive godkendt til at udbyde alle ungdoms- og voksenuddannelser. Det vil fortsat være en forudsætning, at en institution godkendes til at udbyde de enkelte uddannelsesudbud ud fra fagligt fastsatte vurderingskriterier.

VUC nedlægges som selvstændig institutionstype. Fagligt og økonomisk bæredygtige institutioner, som i dag er et VUC, vil med udgangspunkt i den fælles institutionslov for ungdoms- og voksenuddannelser fortsat kunne udbyde voksenuddannelser og gymnasiale enkeltfag. Det kan man eksempelvis forestille sig kan gælde i landets største byer. Andre steder vil udbuddet af voksenuddannelser i udgangspunktet blive varetaget af de institutioner, som udbyder arbejdsmarkedsuddannelser (amu), således at de voksenpædagogiske kompetencer samles. Der vil dermed fortsat blive udbudt voksenuddannelser som almen voksenuddannelse (avu), forberedende voksenuddannelse (fvu) og ordblindundervisning for voksne (obu), men det vil foregå i et nyt organisatorisk set-up med mulighed for at sikre stabilitet og god geografisk dækning.

VUC'ernes styrke og særkende er, at de tilbyder uddannelser til meget forskellige grupper af voksne med behov for voksenpædagogiske læringsmiljøer, rummelighed og fleksibilitet. Det er en prioritet for regeringen, at der også fremadrettet er gode almene uddannelses tilbud til voksne, som har behov for opkvalificering eller løft af basale færdigheder. Ikke mindst for at imødekomme arbejdsmarkedets løbende udvikling.

10. klasse integreres i et sammenhængende epX-forløb

Det er regeringens ambition, at epX skal være et attraktivt og sammenhængende tilbud, blandt andet til de unge, der i dag går i 10. klasse, og som har bestået folkeskolens afgangseksamen i 9. klasse. På epX får de unge to sammenhængende år, i stedet for ét år i 10. klasse, til at afklare deres uddannelsesvalg, og de får mere tid til at prøve kræfter med forskellige uddannelsesretninger. Det gør de i et attraktivt ungemiljø på en ungdomsuddannelse med andre unge og gode fysiske rammer, i stedet for i forlængelse af grundskolen. Med etableringen af epX får de unge derfor også et mere stabilt ungdomsuddannelsesforløb med færre skift mellem institutioner undervejs.

Derfor er det en del af regeringens samlede forslag til en reform af ungdomsuddannelserne, at 10. klasse afskaffes som selvstændigt tilbud og delvist integreres i epX. Efterskoler forsætter med undervisning efter 9. klasse, ligesom der introduceres målrettede løsninger for elever der går i specialundervisningstilbud, og andre der ikke består folkeskolens afgangseksamen i 9. klasse *jf. nedenfor*.

Selve den almene kommunale 10. klasse på folkeskoler, 10. klassecentre og kommunale ungdomsskoler, er blevet undtagelsen frem for det almindelige. Engang var det op mod halvdelen af elever i 9. klasse, der valgte dette. Nu er det ikke meget mere end hver tiende, der går den vej. Og det er kun ganske få elever, der bruger 10. klasse til at løfte sig fagligt, så de lever op til adgangskravene til ungdomsuddannelserne.

10. skoleår på efterskolerne

Der er en stærk efterskoletradition i Danmark, hvor flere og flere unge vælger efterskolerne til. I dag går mere end hver tredje ung på efterskole efter 9. klasse. Det er vigtigt for regeringen, at efterskolerne fortsat spiller en vigtig rolle i det danske uddannelsessystem. Derfor ønsker regeringen, at

der, som i dag, er mulighed for at tage et fagligt år på efterskole i skoleåret efter 9. klasse. Efterskolerne kan i et nyt uddannelseslandskab tilbyde et 10. skoleår, hvor det faglige indhold skal minde om indholdet af og kravene til 10. klasse i dag.

Afskaffelsen af 10. klasse medfører, at eleverne ikke vil kunne aflægge folkeskolens prøver i 10. klasse. I stedet kan 10. skoleår på efterskolerne afsluttes med interne prøver. Eleverne kan ikke anvende de interne prøver til at forbedre deres karaktergennemsnit af folkeskolens afgangseksamen fra 9. klasse. Et 10. skoleår på efterskolerne kan bruges til kvalificering som forberedelse til en optagesprøve til en gymnasieuddannelse. Samtidig skal elever, der ikke har bestået folkeskolens afgangseksamen, og derfor ikke har retskrav til epX, kunne tage en afsluttende prøve på efterskolen, der giver adgang til epX. Det vil fortsat være muligt for efterskolerne at tilbyde undervisning i 8. og 9. klasse. Der ændres således ikke i de generelle økonomiske rammer for efterskolerne, herunder egenbetaling, for efterskolerne.

Frie fagskoler får også mulighed for at tilbyde et tilsvarende fagligt skoleår efter 9. klasse.

Ret til fgU

Regeringen ønsker at skabe et uddannelseslandskab, hvor der er en uddannelsesvej til alle unge – også dem, der har haft en mere udfordret grundskoletid. Der vil være nogle elever, som ikke kan starte på en gymnasieuddannelse efter 9. klasse, og som vil have behov for faglig opkvalificering eller personlig og social udvikling, før de er klar.

På den forberedende grunduddannelse (fgU) er der foreløbigt gode erfaringer med at få unge videre i uddannelse og beskæftigelse. fgU er et forberedende tilbud til unge under 25 år, som har behov for faglig eller social udvikling efter grundskolen.

Regeringen vil indføre et retskrav til optag på et 10. skoleår på fgU for unge, som ikke har retskrav på at starte på epX efter 9. klasse, fordi de ikke har bestået folkeskolens afgangseksamen. Retten vil gælde i ét år efter endt 9. klasse. Der gives desuden en ret til fgU til unge, der i løbet af det første skoleår efter 9. klasse afbryder et efterskoleophold eller en ungdomsuddannelse. Elever, som får ret til fgU, får retten til at færdiggøre skoleåret efter 9. klasse på fgU.

På fgu vil eleverne få faglig opkvalificering og mulighed for at afslutte deres fgu-forløb med en prøve, der giver adgang til epx. Unge, der er i målgruppen for stu (særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse), skal fortsat kunne visiteres til denne uddannelse.

Ny pulje til ophold på efterskoler

Nogle af de unge, der ikke kan starte på en ungdomsuddannelse efter 9. klasse, vil have gavn af at komme på efterskole, hvor de kan udvikle sig fagligt og socialt. Et efterskoleophold er imidlertid forbundet med egenbetaling, og er derfor ikke lige tilgængeligt for alle. Derfor vil regeringen afsætte cirka 20 mio. kr. i 2030 stigende til 45 mio. kr. varigt fra 2031, der skal understøtte, at en afgrænset gruppe af unge kan få dækket hele eller dele af egenbetaling for et efterskoleophold. Puljen skal blandt andet supplere de nuværende støttemuligheder til betaling af efterskoleophold, herunder eksempelvis den indkomstafhængige elevstøtte.

9. klasseforløb over to år for unge i specialundervisningstilbud

Unge, der går i et specialundervisningstilbud, kan have en senere faglig og social udvikling sammenlignet med andre jævnaldrende. Cirka otte ud af ti unge, som går i et specialundervisningstilbud, aflægger ikke alle obligatoriske prøver i 9. klasse, og knap syv ud af ti unge, som går i et specialundervisningstilbud i 9. klasse, fortsætter i 10. klasse i et specialundervisningstilbud.

I dag er det ikke muligt for en elev, der har afsluttet undervisningen i 9. klasse og aflagt prøver, at gå 9. klasse om, heller ikke selvom eleven ikke har bestået folkeskolens afgangseksamen.

Regeringen vil give unge, som går i et specialundervisningstilbud, og som vurderes at have behov for et ekstra skoleår i grundskolen, mulighed for at gå i 9. klasse over to år. Det indebærer, at eleven kan fordele folkeskolens 9.-klasseprøver over to år i stedet for ét år. 9. klasse over to år skal give bedre tid til faglig fordybelse for den enkelte elev, mindske prøvetrykket og bidrage til, at flere unge med behov for specialundervisning kan bestå folkeskolens afgangseksamen.

Fra udspil til virkelighed

Det er regeringens mål, at de første unge kan starte på de nye gymnasier i august 2030.

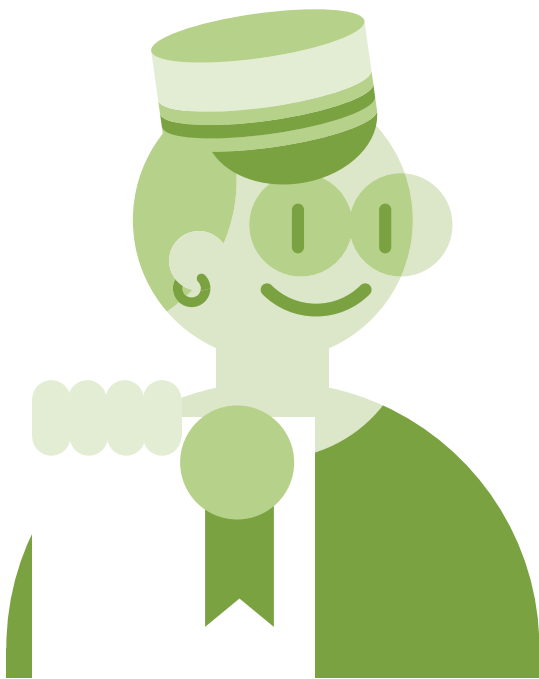
Regeringen fremlægger med dette udspil sit forslag. Dernæst følger politiske forhandlinger om en rammeaftale om de forskellige elementer i en ny ungdomsuddannelsesstruktur.

Når målet er, at de første elever sætter deres fødder på epx i 2030, er det ikke fordi de politiske forhandlinger om rammerne skal tage fem år. Det er fordi, der er tale om en omfattende reform. En politisk aftale efterlader en lang, lang række af opgaver og yderligere politiske forhandlinger, før et nyt, bedre ungdomsuddannelseslandskab er på plads. Det kommer til at tage tid, før de nye gymnasieuddannelser med nye fag, nye læreplaner, nye fysiske faciliteter og nye prøveformer er på plads. Alt sammen

i en ny institutionsstruktur med fokus på geografisk tilgængelighed for alle unge. Det kommer til at kræve meget arbejde med løbende inddragelse af eksperter, sektor og ikke mindst de unge selv. Der vil eventuelt blive mulighed for lokalt at iværksætte pilotprojekter eller forsøg, inden den fulde indfasning af nye gymnasieuddannelser i 2030.

Det er vigtigt, at de unge i god tid inden de afslutter grundskolen, kender til de nye uddannelsesmuligheder og adgangskrav, og de skal vide, hvilke videregående uddannelser de forskellige ungdomsuddannelser giver adgang til. De skal have mulighed for at træffe deres uddannelsesvalg på et oplyst grundlag. Uddannelsesvejledningen i grundskolen skal ligeledes have god tid til at sætte sig ind i det nye uddannelseslandskab.

På samme måde skal de dygtige og kvalificerede medarbejdere, der er en afgørende forudsætning for, at en reform af ungdomsuddannelsesområdet lykkes, vide, hvor de står. Reformen indebærer ændringer i uddannelses- og institutionslandskabet, der kan ændre på, hvem man har som arbejdsgiver, og hvilke kvalifikationer man som underviser skal have. Disse konsekvenser skal så vidt muligt afklares tidligt, og processerne tilrettelægges med medarbejdere og elever for øje.

Massiv investering i ungdomsuddannelserne

Etableringen af epX og omlægningen af institutionslandskabet indebærer en massiv investering. Regeringens forslag indebærer merudgifter på cirka 2,3 mia. kr. årligt fra 2030 og frem. Det vil udgøre en stigning på cirka 10 pct. i forhold til udgifterne til ungdomsuddannelserne i dag.

Regeringen vil understøtte, at epX kan blive en attraktiv uddannelse med muligheder for at skabe et attraktivt socialt og fagligt ungemiljø. Med regeringens forslag afsættes der cirka 5 mia. kr. varigt til at drive epX, når uddannelsen er fuldt indfaset med det forudsatte elevgrundlag. Driftsudgifterne afspejler, at elever på epX både skal have boglig og praktisk undervisning og derfor have adgang til udstyr og værksteder.

Hvis epX skal blive en succes, kræver det, at der er de rette fysiske faciliteter på de enkelte uddannelsesinstitutioner, samt de nødvendige faglige og (erhvervs) pædagogiske lærerkompetencer til at gennemføre en helheds- og praksisorienteret undervisning. Samtidig indebærer omlægningen af institutionslandskabet, at nogle institutioner skal opdeles eller fusioneres. Regeringen vil derfor afsætte 4,8 mia. kr. samlet set over årene 2027-2034, svarende til i gennemsnit cirka 0,6 mia. kr. årligt i perioden, til implementering af epX og omlægning af uddannelses- og institutionslandskabet.

Med regeringens forslag vil unge få bedre tid til at overveje deres videre uddannelses- og livsvej. Reformens samlede virkning på den strukturelle beskæftigelse er omtrent -2.000 fuldtidsbeskæftigede ved fuld indfasning, hvilket afspejler, at flere unge får et længere ungdomsuddannelsesforløb. I 2030 er effekten omtrent neutral.

Finansiering

Reformen finansieres af et træk på råderummet på 0,1 mia. kr. i 2028, 1,8 mia. kr. i 2029 og 1,6 mia. kr. i 2030. Råderumstrækket håndteres inden for de udgiftsmæssige rammer frem mod 2030 (finanspolitisk råderum). Varige merudgifter på 2,3 mia. kr. årligt ved fuld indfasning af reformen håndteres i kommende økonomiske planer i årene efter 2030.

Regeringen lægger derudover op til at finansiere reformen via de mindre udgifter til uddannelsesstøtte og Statens Uddannelsesstøtte (SU), som opstår når færre unge i fremtiden vil blive optaget på stx og hhx, grundforløbets 1. del på erhvervsuddannelser, eux og toårig hf og 10. klasse. Derudover lægger regeringen op til at hente finansiering fra rammen til børn og unge, der er afsat med *Aftale om rammerne for Reform af universitetsuddannelserne i Danmark* samt dele af provenuet fra en reform af SU-systemet på det videregående uddannelsesområde, dele af den økonomiske ramme til styrkelse af erhvervsuddannelserne og effektivisering af indkøb på de statslige selvejende uddannelsesinstitutioner.

Finansiering fra den økonomiske ramme til styrkelse af erhvervsuddannelserne skal ses i lyset af, at grundforløbets 1. del på erhvervsuddannelse integreres i epX, og at investeringen dermed følger de unge. Frem til 2030 vil regeringen investere i en styrkelse af ungdomsmiljøer mv. for målgruppen på erhvervsuddannelserne.

Attraktive ungemiljøer. Åbne døre. Tæt på.

Attraktive ungemiljøer for alle unge

Alle unge har krav på et uddannelses tilbud efter grundskolen med faglig fordybelse, stærke fællesskaber og et attraktivt ungemiljø.

Åbne døre efter gymnasiet til alle unge

Med fremtidens gymnasieuddannelser kan de unge ikke "vælge forkert" og lukke dørene til videre uddannelse. De nye gymnasieuddannelser giver mere tid til afklaring og holder alle døre åbne til videre uddannelse og job, uanset om man efterfølgende ønsker en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse.

Et gymnasietilbud tæt på alle unge

I dag findes der stx i 85 byer i Danmark. Mange steder er stx den eneste tilgængelige ungdomsuddannelse. I et nyt institutionslandskab er det regeringens ønske, at både stx og en ny erhvervs- og professionsrettet gymnasieuddannelse (epx) bliver lige så tilgængelig, som stx er i dag.

